

VI.

Om den tidligere eskimoiske Bebyggelse

af

Seoresby Sund

af

C. Ryder.

1895.

Da Scoresby i 1822 landede paa forskjellige Steder af Grønlands Østkyst, traf han saa godt som overalt Vidnesbyrd om en eskimoisk Bebyggelse i Form af Vinterhuse, Teltringe, Kjødgrave o. s. v., og paa nogle Steder syntes disse Vidnesbyrd saa friske, at Scoresby antog, at Beboerne for ganske nyligt havde forladt Stedet. Han var imidlertid ikke saa heldig at træffe levende Eskimoer.

I 1823 traf derimod Englænderen, Capitain Clavering, der førte Skibet «Griper», paa Clavering Øen, c. 74° N. Br., en lille Eskimostamme, bestaaende af 12 Personer, der stode i Telt paa Sydsiden af Øen. Han var sammen med dem i nogle Dage, men da hverken han eller hans Ledsagere havde noget Kjendskab til det eskimoiske Sprog, kunde man kun gjøre sig forstaaelig for hinanden ved Tegn, og som Følge deraf kunde Clavering ikke faae nogen Oplysning om, hvorvidt der paa Kysten fandtes flere Indfødte.

Da den 2den tyske Nordpolarexpedition i 1870 besøgte det samme Sted og Egnene deromkring, traf den kun nogle forladte Vinterhuse, i hvilke Taget var styrtet sammen og overgroet. Hvorvel disse Vinterhuse vare af en betydelig nyere Dato end de, som Expeditionen forøvrigt fandt rundt omkring paa den besøgte Strækning, gjorde de dog Indtryk af at have været ubeboede i et længere Tidsrum. Hverken her eller andetsteds saae man Noget, som kunde tyde paa, at der fandtes levende Eskimoer i Omegnen.

Skjøndt Sandsynligheden for, at vor Expedition skulde være saa heldig at træffe sammen med Indfødte i Scoresby Sund, saaledes ikke var stor, var dog Muligheden ikke ganske udelukket; thi Scoresby's Besøg var kun kort og indskrænkede sig til nogle faa Lokalteter i Mundingen af Fjorden; henset til den almindelige eskimoiske Skik at flytte ud af Vinterhusene om Foraaret for at rejse til andre Lokalteter, kunde man derfor meget vel tænke sig, at Beboerne af de af Scoresby omtalte Vinterhuse ved Cap Stewart og andetsteds, paa det Tidspunkt, da han besøgte Stedet, havde været paa Renjagt eller Laxefangst i det Indre af Fjordene.

Ved vort Besøg paa Cap Stewart, saavel som senere ved vore Baadtoure om Sommeren og Slæderejser den paafølgende Vinter, fik vi desværre Vished for, at der i hele det store Fjordcomplex ikke nu findes levende Indfødte. Derimod fandt vi saa godt som overalt, hvor Terrainforholdene egnede sig dertil, Ruiner af Vinterhuse, Teltringe, Kjødgrave o. s. v., der tydeligt viste, at Egnen engang havde været forholdsvis godt befolket; men ligesaa tydeligt viste det sig, at Tidspunktet for denne Bebyggelse laa mindst 100 Aar tilbage i Tiden og sandsynligvis endnu mere.

Naar Lejlighed gaves, blev der, navnlig af Lieutn. Vedel, foretaget Undersøgelser og Udgravninger af Husruiner, Grave, Kjøkkenmøddinger o. l. Det er naturligt, at man ikke maa vente at gjøre store Indsamlinger af ethnografiske Sager efter et Folk, hvis rørlige Ejendom for Størstedelen har bestaaet af de Klæder, de gik og stode i, deres Jagt- og Fangstredskaber samt enkelte Gjenstande til Brug i Huset.

Tillige maa det, som nu kan findes mellem disse Menneskers halvt underjordiske Hulers Sten og Græstørv, indskrænke sig til, hvad der i Tidens Løb, dels er kastet bort som ubrugeligt, dels er gaaet tabt af Vanvare, medens Alt, hvad der endnu var brugeligt og havde nogen Værdi for Ejerne, er blevet omhyggelig opbevaret og har fulgt ham og maaske hans Efterkommere paa deres Vandringer fra Sted til Sted.

Hvad der blev fundet af Redskaber, Vaaben o. l., i Forbindelse med, hvad man i forvejen veed om Eskimoernes Levevis, satte os imidlertid fuldstændig i Stand til at danne os et paa-lideligt Billede af de tidligere Indbyggerses Levemaade og de Forhold, de have levet under. Kun angaaende Tidspunktet kan man vanskeligt danne sig nogen bestemt Mening.

En Beskrivelse af de af os fundne Sager vil formentlig have sin Interesse til Sammenligning med, hvad der foreligger om andre Eskimostammer, f. Ex.

Gustav Holm: «Ethnologisk Skizze af Angmagsalikkerne». (Meddelelser om Grønland, X.)

Dr. Franz Boas: «The Central Eskimo» (Sixth Annual Report of the Bureau of Ethnology 1884—85).

John Murdoch: «Ethnological Results of the Point Barrow Expedition». (Ninth Annual Report of the Bureau of Ethnology 1887—1888.)

for muligt derigennem at faae et Vink om, hvilke nulevende Eskimostammer de tidligere Indbyggere paa Grønlands nordlige Østkyst nærmest have været beslægtede med, og derigennem om Vejen for deres Vandringer.

I det følgende har jeg derfor udførligt beskrevet de af Expeditionen hjembragte eskimoiske Sager og sammenholdt dem med, hvad der paa det ethnografiske Museum i Kjøbenhavn findes af gamle eskimoiske Redskaber fra Grønlands Vestkyst og andre Steder, samt med ovenfor nævnte Værker m. fl.

Listen paa efterfølgende Side viser de Steder, hvor vi fandt Vinterhuse, Teltringe o. l.

I. Husruinerne ved Cap Stewart bleve undersøgte af Lieutenant Vedel. Scoresby's Beskrivelse af denne Lokalitet¹⁾ passer udmærket godt. Paa det SO-lige Hjørne af en lille Slette laa 11—12 Husruiner. De 6 laa i en Linie i N.—S. med

¹⁾ Tagebuch einer Reise auf den Wallfischfang s. 234.

Nr.	Sted	N. Br.	V. Lgd.	
I	Cap Stewart	70° 27'	22° 37'	12 Huse, 7 Grave.
II	Jamesons Lands Sydk.	70° 30'	23° 25'	2 Huse, Teltringe, Kjødgrave.
III	Syd Cap	71° 17'	24° 52'	ca. 10 Huse, Grave, Teltringe, Kjødgrave.
	—	71° 18'	25° 06'	Teltringe, Kjødgrave.
IV	Nordbugt	71° 34'	26° 29'	5 Huse, Grave, Teltringe, Kjødgrave.
V	Renodde	70° 30'	28° 16'	4 Huse, Grave, Teltringe, Kjødgrave.
VI	SO. for Røde Ø.	70° 28'	28° 04'	Teltringe, Rævefælder.
VII	Morænepynt	70° 26'	27° 50'	Teltringe, Kjødgrave.
VIII	Pynt paa Nordsiden af Føhnfjord	70° 29'	27° 01'	Teltringe, Kjødgrave.
IX	Gaasepynt	70° 22'	26° 18'	4 Huse, Teltringe, Kjødgrave.
X	Gaasefjords Nordside	70° 19'	26° 28'	Teltringe, Kjødgrave.
XI	Bunden af Gaasefjord	70° 5'	28° 23'	Teltringe.
XII	Danmarks Ø.	70° 26'	26° 12'	13 Huse, Teltringe, Kjødgrave, Grave, Rævefælder.

Udgang ud mod Hurry Inlet; Resten laa paa en Linie Ø.—V. med Udgang mod en større Elv Syd for. Vest for Sletten, paa hvilken Husene ligge, hæver den sydlige Del af Neills Klipper sig temmelig brat i Vejret. Nedenfor Husene er der en c. 100 Alen bred Forstrand, der er tør med Lavvande. Husene og deres nærmeste Omegn var overgroet med et frodigt Græsdække. Bag Husene og imellem dem findes en Del Huller i Jorden, rimeligvis Kjød- eller Spækgrave; af disse bære flere Spor af Scoresby's Undersøgelser. Af de 7 Grave, som findes her, laa den ene lige bag Husene, de fem paa en Linie c. 200 Skridt Vest for Bopladsen, og den sidste laa 150 Skridt fra det nordligste Hus. Scoresby fandt flere Grave beliggende mellem Husene, og to eller tre Grave laa inde i nogle af de Huse, der syntes at være af ældst Oprindelse.

Tre af de bedst bevarede og største Huse bleve udgravede med følgende Resultat. Husene vare alle rectangulaire med

noget afrundede Hjørner. Den største Udstrækning havde de i Dybden 3: fra Væggen ved Indgangen til Bagmuren.

Hus Nr. 1 havde følgende Dimensioner (indvendigt Maal)

	Dybde	12	Fod
	Bredde	8 ¹ / ₂	"
Højde fra Gulv til Murens Overkant		4 ¹ / ₂	"
	Husgangens Bredde	2	"
	" Højde	3	"

Huset var tildels sammenfaldet, og under de nedstyrtede Sten fandtes Jord blandet med Mos, Kviste, Lyng og Renhaar. Ved Sidevæggene laa der 18" høje Dynger af jordblandet Spæk, der var sejt og ildelugtende. (Det blev af Expeditionen benyttet som Brændsel ved Tilberedningen af Maden.). Længs Bagmuren var der en Brix af Sten og Græstørv. Dennes Bredde var kun 30", saa at det er rimeligt, at den kun har været benyttet som Underlag for en bredere Træbrix. Træpinde, Fuglefjer og Spaaner laa nedenfor Brixen, og, spredt paa Gulvet, der var dækket med flade Sten, fandtes Sæknogler og Renhorn. I en større Dyng Knogler fandtes et Menneskekranie, men ikke andre dertil hørende Skeletdele. Af Redskaber fandtes et Par Harpunspidser af Ben, en større og en mindre Træske, nogle Buepilespidser af Renhorn, en Syring af Skind, endvidere en udskaaren Trædukke, en "Snurre" og forskellige borede eller paa anden Maade bearbejdede Stykker af Træ, Ben, Narhvaltand og Renhorn. De fleste af disse Ting laa neden for Brixen.

Hus Nr. 2 havde Dimensionerne

	Dybde	12	Fod
	Bredde	8	"
	Murens Højde	5	"

Huset var tildels fyldt med nedfaldne Sten, hvorunder der laa Jord blandet med Mos og Lyng. Gulvet bestod af flade Sten dækkede af et 6" tykt Lag Is. I selve Huset laa meget faa Knogler, hvorimod en lille Niche (20" × 15" × 20") i den ene

Sidevæg var helt fyldt med Sæl- og Renknogler samt Renhorn. Nogle Harpun- eller Lænderspidser samt en Ullo (Fruentimmerkniv) af Skifer, en Slædeskinne tilligemed lignende Ting som fra Hus Nr. 1, bleve fundne nedenfor Brixen, der i dette Hus havde en lille Tilbygning langs den ene Sidevæg.

Hus Nr. 3 var 11½ Fod dybt og 7½ Fod bredt. Gulvet var ligesom i de øvrige Huse belagt med flade Sten, over hvilke der laa Jord, Mos, Lyng o. l. Huset var meget sammenfaldet, og Undersøgelsen gav kun lidet Udbytte.

Tiden tillod ikke en Udgravning af de øvrige 9 Huse, der gennemgaaende vare mindre og mere sammenfaldne end de tre, der bleve undersøgte.

I tre af de sex Grave, der laa bag Husene, fandtes forholdsvis velbevarede Skeletter. Hovederne laa imod Nord, og Kroppen var stærkt sammenbøjet med Knæerne op under Hagen. Gravene vare smaa Stendysser, 4—5 Alen i Diameter. Der saaes ikke noget regelmæssigt stensat Kammer, men det lod til, at Liget var lagt i et Hul i Jorden, hvorefter der var lagt Sten omkring det. I en af Gravene fandtes ved Fodenden af Skelettet en Lænderspids, en Stump Træ og et Stykke Renhorn. De tre andre Grave, i hvilke Intet fandtes, vare for en Del forstyrrede og Stenene spredte, sandsynligvis ved Scoresby's Undersøgelse. Den syvende Grav laa ved Muren af et sammenfaldet Hus. Hovedet laa underst, omtrent en Alen under Overfladen, og de øvrige Skeletdele skraat opefter. En stor, flad Sten dækkede Graven.

I de firkantede Huller mellem Husene, som havde været benyttede til Spæk- eller Kjødgrave, fandtes endel Knogler af Sæler og Renner.

I Kjøkkenmøddingen nedenfor Husene og paa Pladsen mellem disse fandtes forskjellige raat forarbejdede Brudstykker af Redskaber foruden Kranier og Knogler af Hval, Hvalros, Bjørn, Ren, Sæl, Harer, Hunde og Lemminger.

II. Paa Syd- og Vestkysten af Jamesons Land fandt Naturforskerne langs hele Kysten Spor af tidligere Beboelse, idet der var to Vinterhuse og en Mængde Teltringe og Forraadskamre. Mange af Teltringene vare dog delvis forsvundne eller deres Undergang nær, da de stode saa yderlig paa Kysten, hvor Bølgeslaget virker stærkt nedbrydende. Teltringene havde en Diameter af 5—6 Alen. Omkring dem fandtes en Mængde Knogler af Sæl, Hvalros og Hval samt nogle Træredskaber.

III. Den næste Boplads var den lille Halvø, Syd Cap, ved Mundingen af Nordvestfjord. Omtrent en Mil Øst for Halvøen skyder en lav Odde ud i SO-lig Retning; her fandtes en Samling af c. 10 Vinterhuse, som sædvanligt kjendelige i lang Afstand paa det friske, saftiggrønne Græstæppe, der dækkede de af Affald og Excrementer gjødede Pletter omkring Husene. Til Tagtømmer i Husene var anvendt mange Hvalribben, og Husgangene vare tildels overdækkede med Ryghvirvler af Hvaler. Tagene vare alle faldne sammen og laa nede i Husene. Rundt om Ruinerne laa spredt en stor Mængde Hvalknogler, hvori blandt nogle af en mindre Hvalart (Narhvaler?). Foruden Hvalben fandtes ogsaa i Kjøkkenmøddingerne en Mængde Knogler af Sæl og Ren. Paa den yderste Spids af Odden fandtes nogle meget store Teltringe tilligemed en stor Mængde Forraadskamre, men hverken her eller ved Husruinerne fandtes Grave. Af Redskaber blev der kun fundet nogle Slædeskinner og et Par bearbejdede Træstykker¹⁾.

Paa selve Halvøen, som danner Syd Cap, fandtes ligeledes nogle Teltringe og flere meget store Kjødgrave, c. 12 Fod i Diameter og 3—4 Fod høje. Paa enkelte Steder saae man mindre Stensamlinger, som lignede Teltringe, men som vare for smaa til at have været benyttede hertil. I Nærheden af dem fandtes

¹⁾ Optegnelserne fra dette Sted ere efter Cand. Hartz og Deichmann's Beretninger.

ogsaa en Samling af smaa hvide og røde Sten. Det var aabenbart Børnenes Legeplads. Henved 100 Fod oppe paa et mindre Fjæld fandtes en meget omhyggelig stensat Grav med en stor flad Overligger. Uden om selve Gravkamret var, som sædvanligt, ophobet større og mindre Sten. I Graven laa et sammenbøjet Skelet, paa hvis Laar- og Skinneben der endnu sad indtørrede Kjødrester.

IV. 30 Kvml. længere inde i Nordvestfjord fandt vi paa Vestsiden af Nordbugt fem Husruiner med Udgang mod Søen. De vare meget sammenfaldne og helt overgroede med et tæt Pilekrat, der næsten fuldstændigt skjulte dem. Desuden fandtes Teltringe, tre Grave og flere Kjødgrave. En af Gravene blev undersøgt, og i denne fandtes et velbevaret Skelet med Hovedet i Øst. Graven var 38" lang, 30" bred og meget omhyggelig sat af flade Sten. Skelettet laa sammenbøjet med Knæerne op under Hagen.

Paa Østsiden af Nordbugt var der flere Teltringe og Kjødgrave. Paa Fjældskraaningerne laa en halv Snes Kranier af Moskusoer.

V. Paa Renodde, som danner Sydpynten ved Vestfjordens Munding, fandt vi saavel Vinterhuse som Teltringe. Man kunde vanskeligt tænke sig nogen bedre Beliggenhed for en eskimoisk Boplads. Selve den yderste Del af Renodden er en Halvø, som ved en smallere, lav Tange hænger sammen med Fastlandet. Halvøen er lav og bestaar af afglattede Gneiskuller paa indtil et Par Hundrede Fods Højde. Vegetationen er meget frodig, saa at der findes Lyng og Pilekvas i tilstrækkelige Mængder til Brændsel. Fra Pynten kan man se ind i Vestfjorden, op i Røde Fjord og ud over hele Bassinet Syd for Røde Ø. I Farvandene heromkring er der, saavel om Sommeren som om Foraaret, mange Sæler, fornemlig Netsider, Remmesæler og spraglede Sæler.

Paa dette Sted, c. 100 Alen fra Fjordbredden, laa paa

Halvøens Østside 4 Vinterhuse. De vare nogenlunde vel bevarede og gjorde Indtryk af at være af en noget senere Dato end de øvrige, vi saae i Scoresby Sund. Husene vare byggede af flade Sten, af hvilke der findes en Mængde paa Renodden; de vare overgroede med tommetykke Pilestammer, som vare visne og fortørrede

Et af Husene blev udgravet. Der fandtes intet Spor af Tag, hvilken Omstændighed lod formode, at dette var blevet fjernet af Beboerne, forinden de forlode Stedet. Under et 6" tykt Lag Græstørv laa en Brolægning af store, flade Sten, dækkede af Mos, Jord og Renhaar. Nedenfor Brixen fandtes i Gulvet et Par stensatte Beholdere, c. 2 Fod dybe, adskilte ved en stor, flad Sten, der stod paa Højkant, og dækkede af flade Sten. De indeholdt Knogler af Sæl og Ren, paa hvilke der endnu sad indtørret Kjød. I Bunden laa en Del Spæk blandet med Mos og Lyng. Husgangens Bund laa c. 2 Fod lavere end Gulvet i Huset, til hvilket et faststampet Skraaplan af Ler førte op. Udgangen vendte ud mod Søen.

Paa en lille Fjældhumpel lidt over Husene laa en Kjødgrav og ved Siden af denne et Kogested, paa hvilket der laa Trækul og Aske. Kogestedet var dannet af et naturligt Hjørne mellem to lodrette Klippeflader, og det var dækket af en stor flad Sten, der laa paa et Par andre. Det saae ud, som om den havde været benyttet som Stegepande, noget, som endnu bruges meget af Grønlænderne paa Vestkysten, naar de ere paa Renjagt. De opsøge da en flad Sten, der lægges paa et Par andre, saa at den kommer c. 6" fra Jorden, og tænde Ild under den. Naar Stenen er gennemvarmet lægge de halvfugtigt Mos ovenpaa, og paa Mosset lægges atter Skiver af Renkjød. Den flade Sten havde her beskyttet Asken mod at blæse bort eller blive skyllet bort af Regn og Snemeltningen; men havde vi ikke i de overgroede Huse havt et tilstrækkeligt talende Bevis paa, at der var gaaet mindst 100 Aar, siden Pladsen havde været beboet, vilde man jo let paa Grund af den forefundne Aske have

været fristet til at tro, at de Indfødte endnu maatte findes deromkring.

Et Par Grave fandtes ovenover Husene, og der toges fra disse nogle Skeletdele.

Udgravningen af Husene gav kun et ringe Udbytte, bestaaende af bearbejdede Træpinde, Benstykker, Renhorn samt en lille, gul Benperle.

Ogsaa her omkring saae man, hvor Børnene havde leget «at bygge Telt», og hvorledes de havde samlet paa smaa, hvide og røde Sten. Det Hele saae saa friskt ud, som om det var blevet brugt Dagen før vor Ankomst.

Ude paa Spidsen af Pynten laa 5—6 Teltringe af den sædvanlige Størrelse.

VI, VII, VIII. Paa to forskellige Steder paa Nordsiden af Føhnfjord samt paa Kysten af Milnes Land SO. for Røde Ø saaes Teltringe og Kjødgrave, men ingen Vinterhuse. Det sidstnævnte Sted fandt vi ogsaa en Rævefælde af den sædvanlige eskimoiske Konstruktion.

IX. Paa Gaasepynt mellem Gaasefjord og Føhnfjord fandtes en Samling af 4 Vinterhuse. De laa c. 100 Alen fra Søen paa en lille Bakke, fra hvilken Terrainet skraaner jævnt ned mod Stranden. De vare meget smaa, de mindste, vi fandt i hele Egnen, og meget sammenfaldne. Deres Dimensioner varierede mellem 8—9 Fod i Dybden og mellem $4\frac{1}{2}$ og 6 Fod i Bredden.

Et af Husene blev udgravet. Under et Lag nedfaldne Sten fandtes et to Fod tykt Lag stenet Jord, som var meget vanskeligt at hakke op. Under Jordlaget laa det stenbelagte Guly, der fra Udgangsaabningen skraanede jævnt op mod Brixen. Langs den ene Væg fandtes en Del Spæk, men af forarbejdede Sager kun et Par Lampepinde og en Stump gjennemboret Narhvaltand.

Paa Pladsen mellem Husene laa flere store Hvalknogler, Renhorn og Sælknogler samt et Hundekranie.

Ude paa et Næs var der Teltringe og Spækgrave, de sidstnævnte vare i Bunden brolagte med Smaasten og dækkede med store, flade Sten.

X, XI. I Gaasefjord fandt Lieutn. Vedel paa to Steder Teltringe og nogle Kjødgrave, men ingen Vinterboliger.

XII. Det Sted, hvor vi fik Lejlighed til at gjøre de fuldstændigste Udgravninger og Undersøgelser, var paa Danmarks Ø, i Stationens nærmeste Omegn.

Et Kvarters Gang Vest for Hekla Havn er der ved Kysten paa en Strækning af c. 1000 Alen en græsbevoxet, nogenlunde jævn Skraaning, begrændset mod Syd af Fjorden og paa de tre andre Sider af afrundede Granithumpler. Paa denne Skraaning, der gennemskjæres af et Par smaa Vandløb, laa to Grupper af Vinterboliger; den vestlige bestod af 6, den østlige af 7 Huse. Husene i den vestlige Gruppe laa c. 100 Fod over Fjorden, ovenfor en lille, brat Skrænt; de vare alle sammenfaldne med Undtagelse af et, hvis Mure endnu stode lodrette.

Den østlige Gruppe laa paa et fladere Terrain og noget længere nede ved Vandet. Ogsaa her vare Husene sammenfaldne og stærkt overgroede med Græs.

Spredte mellem Husene og paa de nærmeste Klipper laa flere Grave og Kjødgrave.

Lieutn. Vedel undersøgte 9 Huse og 5 Grave, og i Løbet af Sommeren 1892 blev der desuden jævnlgt foretaget Gravninger og søgt efter eskimoiske Gjenstande af forskjellige af Expeditionens Medlemmer. Undersøgelserne gave følgende Resultat.

I den vestlige Gruppe udgravedes 2 Huse. Hus Nr. 1 var meget lille og sammenfaldet, $8\frac{1}{2}$ Fod dybt og $5\frac{1}{2}$ Fod bredt.

Det var kun ved en enkelt Stenvæg skilt fra Nabohuset. I det fandtes kun noget Spæk, men meget faa forarbejdede Sager.

Hus Nr. 2 var 11 Fod dybt og 7 Fod bredt. Under et Lag af Græstørv laa Tagbjælker af Træ og Hvalben med en indbyrdes Afstand af 20". Foruden Hovedbrixen var der tilvenstre for Indgangen en lille Sidebrix. Paa denne fandtes ovenpaa et Lag Spæk en stor Lampe af Vegsten. Indeni Lampen stod en lille firkantet Gryde med Huller i Bund. I Gryden laa flere Perler af Skifer og Brunkul. En Ske laa ved Siden af Lampen, og mellem Spækket fandtes en Menneskeunderkjæbe. De øvrige Sager, der blev fundne her i Huset, laa nedenfor Brixen.

Af den østligste Gruppe undersøgtes 6 Huse. Hus Nr. 3 var 11 Fod dybt og $6\frac{1}{2}$ Fod bredt. Gulvet var belagt med flade Sten; ogsaa her var der en Sidebrix. Tværs over Huset laa en stor Mængde stinkende Spæk; men af forarbejdede Sager saaes kun nogle Træpinde, gjennemhullede Ben og en Isskraber. Husgangens Bund laa 2 Fod lavere end Husets Gulv. Gangen fortsattes af et Skraaplan op imod Midten af Huset.

Hus Nr. 4 var $10\frac{1}{2}$ Fod dybt og $6\frac{1}{2}$ Fod bredt. Selve Huset var meget sammenfaldet, hvorimod en Del af Husgangen stod ubeskadiget. Denne var 3 Fod høi, 2 Fod bred og 6 Fod lang; dens Overkant var i Højde med Husgulvet, der var belagt med flade Sten. De fundne Sager laa alle i Krogen mellem Hoved- og Sidebrixen. Paafaldende faa Knogler saaes inde i Huset, hvorimod der lige udenfor Gangen fandtes to Narhvalhoveder og en stor Mængde Sælknogler. Et større Stykke af en vel conserveret Bue og et Par bearbejdede Stensager laa i Græsset nedenfor Huset.

Hus Nr. 5 havde omtrent samme Dimensioner som de foranvænte. Det havde en Niche paa hver af Sidevæggene, i hvilke der laa Sælknogler og Renhorn.

I Hus Nr. 6 laa under det øverste Lag Græstørv et Tagunderlag af lange Hvalknogler med c. 2 Fods Afstand.

Hus Nr. 7 var lille og meget sammenstyrtet, saa at Væggene næsten helt vare indfaldne.

I Hus Nr. 8 var der under det stenbelagte Gulv to Kjødgrave, der indeholdt Knogler og Spæk. De vare dækkede med større, flade Sten. En råt tilhugget Lampe laa med noget jordblandet Spæk paa Sidebrixen. Blandt de fundne Sager maa særlig nævnes en lille Ullo af Skifer med Træhaandtag, en stor Ullo og en Træske.

Hus Nr. 9 var lille, sammenfaldet og meget overgroet. En Del Spæk, men kun faa forarbejdede Sager fandtes.

I nogle af de undersøgte Grave fandtes Kranier og Knogler, de sidste rigtignok i en temmelig forvitret Tilstand; i andre Grave fandtes ingen Skeletdele. Mange af Gravene havde et Underlag af smaa Sten og et Tag af temmelig svære Træstokke. De fundne Knoglers Stilling tydede paa, at Ligene vare bøjede sammen, inden de nedsattes i Graven.

I Gravene eller deres nærmeste Omegn fandtes forskellige Gryder, Lamper, Stumper af Slædeskinner, Brudstykker af Buepile og lignende Sager.

Paa Pladsen mellem Husene laa en Mængde Knogler af større Hvaler, Narhvaler, Bjørne, Rener, Sæler, Harer, Ræve og Hunde.

Imellem de to Husgrupper laa en «Teltring» af en fra den almindelige runde meget afvigende Form; den var nemlig rectangular, 7 Fod lang og $5\frac{1}{2}$ Fod bred (se Fig 4).

Indgangen var paa en af de korte Sider og vendte mod Øst. Ved en Stenrække over Gulvet var dette delt i to Afdelinger; den bageste Afdeling havde været Brixen, medens den Afdeling, der laa nærmest Indgangen, paa begge Sider var belagt med flade, smaa Sten.

Ved selve Hekla Havn, paa de to Landtunger der dannede dens Begrænsning mod Øst og Syd, havde Eskimoerne havt en Sommerplads. Her fandtes 13—18 Teltringe, omtrent

ligesaamange Kjødgrave, flere Ildsteder med forkullede Træstumper, nogle Rævefælder o. s. v.

Med Undtagelse af en enkelt firkantet «Teltring», som den foranfor omtalte, vare alle Teltringene ved Havnen runde og havde en Diameter af 10—12 Fod. Den nærmest Indgangen værende Halvdel var ved en Række Sten skilt fra Brixen og belagt med flade Sten, undertiden med en Gang hen til Indgangen.

Forraadskamrene (Kjødgravene) udmærkede sig ved den Omhu, med hvilken Stenene vare lagte. I nogle af dem, der saae ud til at være urørte, siden Forraadet blev nedlagt, fandtes endnu Spæk, Fjer, Renhaar og Knogler m. m. Forøvrigt laa omkring paa Pladsen mange Knogler, Stumper af Renhorn og Hvalben, Tænder, Træstykker og lignende.

Et lille Stykke Vej Øst for Havnen paa SO.-Pynten af Danmarks Ø laa mange store Hvalknogler, og tæt ved dem flere meget store Kjødgrave.

Vi havde altsaa ialt fundet c. 50 Vinterhuse fordelte paa 7 Bopladser. Det fremgik af Undersøgelserne, at Eskimoerne her have benyttet usædvanlig smaa Huse. Det største af os maalte Hus (ved Cap Stewart) var 12 Fod $\times$ 8 $\frac{1}{2}$ Fod (indvendigt Maal), det mindste (paa Gaasepynt) 5 Fod $\times$ 8 Fod. Husene havde deres største Udstrækning i Dybden, og Indgangen laa paa en af de smalle Sider. Bagvæggen var i Almindelighed lidt bredere end Forvæggen. Langs Muren var dannet et Underlag af Sten, c. 30" bredt. Brixens Højde over Jorden har ikke været synderlig stor, da Stenene til Underlaget hvilede paa Jorden.

I de fleste af Husene var der til venstre for Indgangen langs den ene Sidevæg bygget en lille Sidebrix, der stødte op til Hovedbrixen. Denne Sidebrix har aabenbart afgivet Plads til Lampe, Spæk o. l.

I Murene paa Siderne var der undertiden dannet smaa Hylder eller Nicher, i hvilke der fandtes en Mængde Knogler.

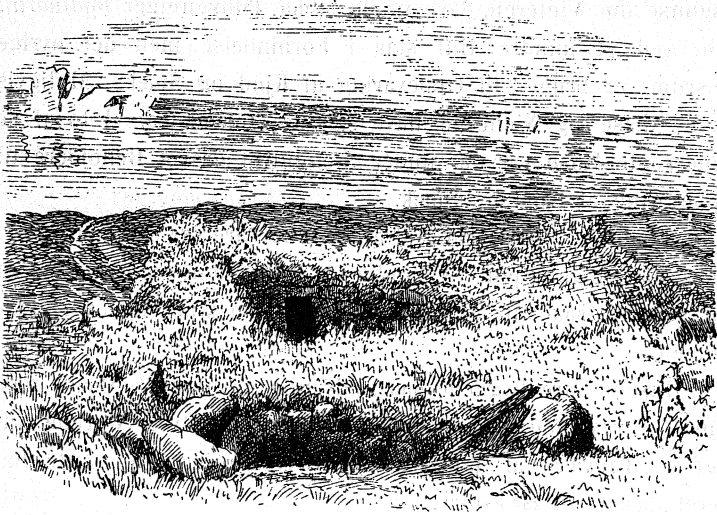

Fig. 1. Ruin af eskimoisk Vinterhus ved Hekla Havn.

Jeg erindrer ikke at have seet tilsvarende paa Vestkysten, ligesom det heller ikke bruges ved Angmagsalik. Derimod omtaler Dr. Boas ¹⁾, at Eskimostammerne ved Davis Strædet, som bo i

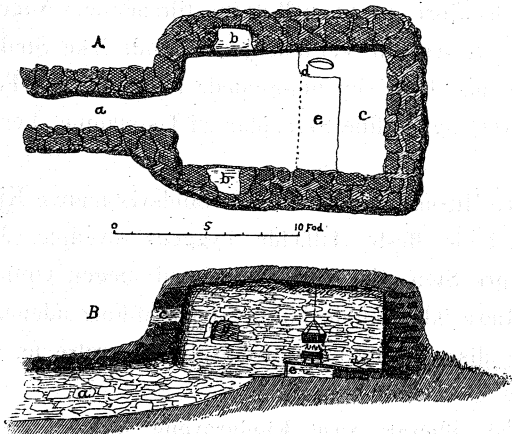

Fig. 2. Plan og Snit af reconstrueret, eskimoisk Vinterhus ved Scoresby Sund.
a. Husgang, b. Nicher, c. Stenbrix, d. Lampe, e. Træbrix.

¹⁾ The Central Eskimo. S. 541.

Snehuse om Vinteren, lave nogle smaa Tilbygninger (*igdhuarn*), som ved et mindre Hul staa i Forbindelse med det øvrige Husrum og bruges til Opbevaring af Kjød og Spæk. Muligvis kunne disse og Nicherne have samme Oprindelse. I to af de undersøgte Huse var der under Stengulvet gravet Beholdere til Opbevaring af Kjød og Spæk.

Skjøndt vi, paa Grund af at Husene vare saa sammenfaldne, ikke saae noget Spor til Vinduer, er det dog rimeligt, at der har været et saadant, overspændt med Tarmskind, ligeover Husgangen.

Husene vare byggede paa sædvanlig grønlandsk Maade med Mure af vekslede Lag Sten og Græstørv. Over Murene var lagt et Tagværk af Træ og store Hvalknogler, og dette har været dækket af Græstørv.

Kun enkelte Steder var Husgangen nogenlunde vel bevaret. Den udgik fra Midten af den forreste Mur og havde en Højde af 3—4 Fod, en Bredde af 2 Fod, Længden var det umuligt at bestemme. Husene laa i Almindelighed paa en Skraaning, saa at Husgangen havde Fald ud mod Søen, medmindre lokale Forhold havde gjort en anden Retning tilraadelig. Nogen Orientering efter et bestemt Verdenshjørne fandt ikke Sted. Gulvet i Husgangen laa, hvor den udmundede i Huset, 2—3 Fod lavere end Husgulvet, og et lille Skraaplan af faststampet Ler førte op i Huset.

Omkring Husene laa der altid forholdsvis mange **Kjødgrave**. Disse vare i de fleste Tilfælde byggede ovenpaa Jorden af temmelig store Sten, der vare lagte med megen Omhu, for at Hunde og Ræve ikke skulde kunne stjæle af Forraadene. Undertiden havde disse Kjødgrave en anselig Størrelse (c. 12 Fod i Diameter og 3—4 Fod høje).

Ved Cap Stewart vare Kjødgravene lavede ved at grave firkantede Huller i Jorden. Siderne vare stensatte. Denne Form af Kjødgrave har rimeligvis været dækket med større, flade Sten.

De af Germania-Expeditionen undersøgte og beskrevne

Huse fra den nordlige Del af Østkysten havde aldeles samme Form og Størrelse som de, vi saae i Scoresby Sund.

Et Hus af saa ringe Dimensioner kan kun have været benyttet af een Familie, og herpaa tyder ogsaa den Omstændighed, at der kun var Lampebrix paa den ene Side i Huset. Havde der boet to Familier, vilde der enten have været en Lampebrix ved hver Ende af Hovedbrixen, eller ogsaa vilde Lampebrixen have været anbragt midt for Hovedbrixen, da hver Husmoder, efter almindelig eskimoisk Skik, skal have sin Lampe.

Der laa altid flere Huse (indtil 13) paa samme Plads, og hvorvel enkelte af dem vare noget ældre end de andre, er det dog rimeligst at antage, at de fleste have været beboede samtidigt; Eskimoerne benytte nemlig gjerne gamle Hustomter, forsaavidt saadanne findes der, hvor de ville have deres Vinterhus, frem for at bygge et helt nyt Hus, da der derved spares en Del Arbejde.

Flere Hustomter paa samme Sted tyde derfor, som Regel paa en samtidig Beboelse.

Det er imidlertid paafaldende, at Beboerne her have brugt saa smaa Huse, thi de nulevende Eskimoer ved Angmagsalik have kun eet stort Hus paa hver Boplads, og i et saadant leve alle Pladsens Beboere, undertiden et halvt Hundrede Mennesker. Ogsaa de tidligere Beboere af Grønlands Vestkyst brugte store Huse. I 1887 fandt jeg Nord for de nordligste danske Udsteder i Uperniviks Distrikt paa 8 forskjellige Steder gamle Vinterhuse, i Reglen 2—3 sammen, men alle meget store.

Ifølge Murdoch¹⁾ ere Point Barrow-Eskimoernes Huse gennemsnitlig 12—14 Fod lange og 8—10 Fod brede, altsaa omtrent af samme Størrelse som Husene i Scoresby Sund, og der boer i Almindelighed to Familier i hvert Hus.

Boas beskriver²⁾ de Boliger, som bruges af Central-Eski-

¹⁾ Ethnological Results. S. 73.

²⁾ The Central Eskimo. S. 539—553.

moerne. Om Vinteren leve de i Snehytter, der have en Gjen-nemsnitsdiameter af c. 15 Fod og ligeledes i Almindelighed beboes af to Familier. Før Central-Eskimoerne begyndte at bygge Snehytter til Vinterbrug, boede de om Vinteren i Huse af Sten og Græstørv, hvis Levninger endnu sees og undertiden bruges. Disse Huse havde en lignende Form som de, vi fandt i Scoresby Sund. Ogsaa paa Øerne i det nordamerikanske Archipelag findes mange Ruiner af saadanne gamle Stenhuse, ligesom ogsaa Lieutn. Greely¹⁾ fandt Huse af smaa Dimensioner ved Lake Hazen paa Grinnell Land.

Der synes mig derfor at være en Del, der taler for den Tanke, at dengang Eskimoerne begyndte at sprede sig fra deres Hjemstavn i Amerika, brugte de kun smaa Vinterhuse til een eller to Familier, og som oftest vare de vel ikke flere i Følge. I en lang Periode vare Eskimoerne paa Vandring, i Reglen vel i smaa Hold, og skjøndt de enkelte Hold gjorde kortere og længere Ophold paa forskellige Steder, bleve dog ikke saa mange samlede til stadigt Ophold paa et Sted, at Trangen til at flytte sammen i eet stort Hus er kommet frem. Hvert Hold eller hver Familie byggede sit Hus. Paa denne Maade kom de over til Grønland, nogle gik Nord om og ned langs Østkysten, og andre gik Syd efter langs Vestkysten. Først, da de for Alvor toge fast Ophold enten paa Vestkysten eller paa Østkysten fra Angmagsalik og Syd efter, kom der mere Stabilitet i Forholdene. Man følte sig efterhaanden hjemme paa et bestemt Sted, og for Beboerne af den samme Plads viste sig da det Praktiske i at flytte sammen i eet stort Hus, hvorved den Enkelte ikke vilde være saameget udsat for Tilfældigheder med Hensyn til daarlig Fangst, da Husbeboerne delte med hinanden, ligesom det ogsaa var økonomisk i Retning af Lys og Varme. Maaske have Eskimoerne ført Traditionen om store Huse med sig fra deres Hjemstavn, idet flere nordlige Indianerstammer benytte saadanne.

¹⁾ Greely: Three years of Arctic Service. Vol. I. 379—383.

Grønlands nordlige Østkyst ned til Scoresby Sund skulde efter denne Opfattelse kun have ydet et Slags midlertidigt Opholdssted, medens det egentlige Træk Syd efter foregik. Dette udelukker jo ikke, at enkelte mindre Samfund ere blevne paa denne Del af Kysten eller maaske paa et senere Tidspunkt fra Amerika ere komne Nord om Grønland; og en Rest af saadanne Samfund, og rimeligvis en af de sidste, var da den lille Eskimoflok, som Clavering traf i 1823.

At Eskimoerne i Amerika ere vedblevne at holde fast ved de smaa Vinterhuse, kan ligge i Omstændighederne, f. Ex. for Central-Eskimoernes Vedkommende deri, at de ere gaaede over til at bruge Snehuse i Kuppelform; Byggematerialet og Formen vil her sætte en Grændse for Bygningens Størrelse.

Fig. 3. Eskimoisk Teltring ved Hekla Havn.

Om Sommeren have Eskimoerne i Scoresby Sund forladt deres Vinterhuse og ere flyttede i Telte. Teltpladserne ligge nogle Steder, f. Ex. paa Renodden og ved Hekla Havn, i den nærmeste Omegn af Vinterboligerne, men desuden have Eskimoerne staaet

i Telt mange andre Steder rundt omkring i Fjordene. Teltpladserne ligge i Reglen altid paa lave Pynter eller Odder, hvor Isen paa Grund af Strømmen hurtigst vil bryde op, og hvor derfor Foraarsfangsten først kunde tage sin Begyndelse.

Teltene have været af sædvanlig grønlandsk Konstruktion, bestaaende af et indre Skelet af Træ, over hvilket der var lagt Skindbetræk. Den nederste Kant af dette holdtes ned til Jorden af store Sten. Disse Sten, der paa Grund af Teltets Form kom til at ligge i en Kræds, kaldes i Almindelighed Teltringe og ere de eneste Vidnesbyrd, der blive tilbage, naar Teltet tages bort. Disse Teltringe fandt vi som nævnt i Mængde. Paa to Undtagelser nær vare Teltringene kredsrunde og havde en Diameter af 10—12 Fod, paa et enkelt Sted (Syd Cap) 15—16 Fod. Den bageste Halvdel af Teltet, der havde dannet Brixen, var ved en Række Sten adskilt fra den forreste Halvdel, der i Reglen var brolagt med flade Sten, undertiden med en Gang i Midten. Den bageste Halvdel var ikke belagt med Sten, thi her havde man enten havt en Brix af Brædder, eller man havde spredt Lyng og derover Skind.

De to Undtagelser dannedes af de tidligere nævnte firkantede «Teltringe» paa Danmarks Ø, der kun i Formen afveg fra de andre, medens Arrangementet indvendigt forøvrigt var det samme som ved de runde Teltringe.

Medens runde Teltringe fra ældre Tider træffes overalt paa Grønlands Vestkyst, kjender jeg intet Exempel paa, at man der har fundet firkantede Teltringe af eskimoisk Oprindelse.

Det er en meget almindelig Leg blandt de forskjellige Eskimostammers Børn, at de lægge Sten i Række

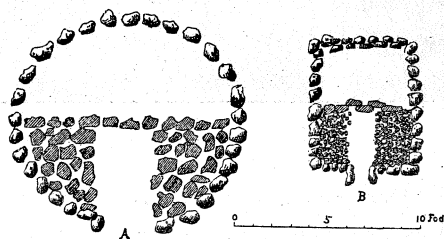

Fig. 4. Plan af eskimoiske Teltringe ved Hekla Havn.

paa Jorden, saa at de danne Contouren af en Konebaad med

Tofter, eller en Kajak med sit Hul. Indenfor disse Stenrækker sætte saa Børnene sig og lege, at de ere ude at sejle. Paa samme Maade markere Børnene smaa Telte, hvad vi ofte saae Exempler paa. Jeg er derfor tilbøjelig til at antage, at de to firkantede »Teltringe« paa lignende Maade skulle betegne et Vinterhus og hidrøre fra Børnenes Leg, tilmed da Dimensionerne ere saa smaa ($5\frac{1}{2}$ Fod $\times$ 7 Fod). Da jeg imidlertid ikke har nogen Sikkerhed for denne Antagelses Rigtighed, har jeg foretrukket at betegne de omtalte Stensætninger som Teltringe, da hele det indre Arrangement aldeles svarede til de runde Teltringes.

Af de fundne Fangstredskaber, Knogler o. s. v. fremgik det, at Eskimoerne havde jaget og kunnet fange efternævnte Dyr: Bjørne, Rener, (Moskusoxer?), Ræve, Harer, Narhvaler, Sæler, alle Slags Fugle og Lax.

Endvidere er det sandsynligt, at de ogsaa have fanget større Hvaler, thi saa godt som ved alle Bopladserne laa Knogler af store Hvaler i Mængde, deriblandt rimeligvis ogsaa af Bardehvaler. Ligeledes fandtes saadanne Steder Kjødgrave af saa store Dimensioner, at de sandsynligvis maa have været brugte til Opbevaring af Hvalkjød. At det udelukkende skulde have været »Drivhvaler« $\text{c}.$: døde Hvaler, som Eskimoerne have faaet fat i, er næppe rimeligt, da Hvalknoglerne forekomme paa saa mange Steder. Hvalfangst fra Konebaade drives ogsaa af de fleste Eskimoer langs Amerikas Nordkyst ligesom Angmagsalikerne kjendte Hvalfangst. Hvorvel vi ikke fandt nogen større Harpun eller lignende, som kunde tjene som direkte Bevis, nærer jeg ingen Betænkelighed ved at tro, at de store Hvalknogler ved Bopladserne hidrøre fra Hvaler, som ere dræbte af Eskimoerne.

Hvalrossen forekommer i Munden af Scoresby Sund. Der blev fra »Hekla« seet et Exemplar i Hurry Inlet. Derimod findes den næppe i de indre Fjordarme. Det er muligt, at dette Dyr ogsaa har været fanget af Beboerne af Cap Stewart, men

noget Bevis derfor have vi ikke fundet. De udskaarne Sager af Tand ere næsten alle af Narhvaltand, der har været brugt i stor Udstrækning.

Vi fandt heller ikke ved Husene noget Bevis for, at Eskimoerne have jaget Moskusoxyer. Det eneste, der taler derfor, er at vi paa et enkelt Sted, en Fjældskraaning i Nordvestfjord, samlede en halv Snes Kranier af Moskusoxyer, medens der kun var et Par enkelte Knogler af Skeletterne. At saamange Dyr ere omkomne paa samme Sted, kunde vel nok være forarsaget ved Sne- eller Stenskred, men i saa Fald maatte ialtfald alle de større Knogler ligge i Nærheden af Kranierne. Den eneste sandsynlige Forklaring herpaa er efter min Mening, at Dyrene ere blevne dræbte af Eskimoerne, der have taget Skindet og Kjødet med Knoglerne med sig, men derimod ladet de tunge Hoveder blive liggende.

Mærkeligt er det imidlertid, at vi ikke fandt Knogler og Horn af Moskusoxyen i lignende Mængde ved Husene, som vi fandt Renhorn og Renknogler, og man kunde fristes til at tro, at Moskusoxyerne ikke fandtes i noget stort Antal paa denne Del af Kysten i den Tid, den var beboet af Eskimoerne, men at de først senere ere komne Syd efter i større Mængder. Angmagsalikerne kjendte rigtignok Moskusoxyen og kunde beskrive den, og de fortalte, at den tidligere havde levet i Angmagsalikegnen; men, naar man veed, hvor længe og hvor nøjagtig Eskimoerne kunne bevare Traditioner, kunde det antages, at Angmagsalikerens Kjendskab til Moskusoxyen stammede fra de Tider, da deres Forfædre levede paa den nordligste Del af Grønlands Østkyst eller i Amerika. Scoresby og hans Ledsagere saae ingen Moskusoxyer ved Cap Stewart eller den omgivende Del af Kysten, skjøndt de gjorde flere, lange Excursioner paa Jamesons Land, og netop paa den samme Strækning saae vi dem fra Skibet og fra Baade i Flokke paa 10—12 Stkr. hver Dag i den Tid, vi vare i Hurry Inlet.

Jeg synes derfor, at det ikke er rimeligt at antage, at

Moskusoxen er optraadt saa talrigt i Scoresby Sund, dengang Eskimoerne boede der, som den nu gjør; thi ellers vilde dette Dyr med sit varme, bløde Skind, sine store Horn og sit udmærkede Kjød sikkert have været ligesaa ivrigt efterstræbt af dem, som det nu er af Eskimoerne i Amerika; men i saa Fald maatte man formentlig ved Hustomterne have fundet Vidnesbyrd detom, ligesom man nu finder Renhorn, Bjørnekranier o. s. v. i Mængder.

Det vigtigste Befordringsmiddel for Beboerne af Scoresby Sund har været **Hundeslæden**. De 8—9 Maaneder af Aaret, fra Slutningen af Oktober til Slutningen af Juni og undertiden længere, dækker Isen over hele Fjordsystemet, og al Samfærdsel og Jagt, naar denne ikke indskrænkede sig til den nærmeste Omegn af Bopladsen, maatte ske ved Hundeslæde. Af Slæderne fandt vi kun de Benskiner, med hvilke Slædemederne have været beslaaede for at glide lettere, men disse Slædeskiner fandt vi ogsaa overalt. De vare alle usædvanlig brede, hvad der viste, at Eskimoerne havde været nødsagede til at antage denne Form paa Grund af den store Mængde løs Sne, der hele Vinteren dækker Fjordisen, særlig i de indre Farvande.

Af 28 forskellige Stykker

Slædeskiner vare de fem af Narhvaltand og havde en Bredde af c. 5^{cm}. Resten var af Hvalben; af de sidste havde nogle en Bredde af 7—8^{cm}, de øvrige af 5—6^{cm}. De vare paasatte i Stykker (det længste, vi fandt, var c. 40^{cm}. langt) med Trænagler, af hvilke flere endnu sade i

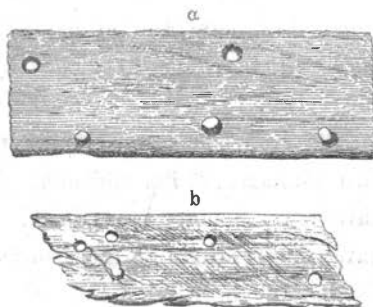

Fig. 5. Brudstykker af Slædeskiner. $\frac{1}{4}$.
a af Hvalben, b af Narhvaltand.

Skinnerne. Hullerne til Trænaglerne vare borede med Drillebor og havde en Diameter varierende mellem $\frac{1}{2}$ og 1^{cm}. De vare borede skraat mod hinanden for bedre at holde Skinnen ind til

Slædemedens Underkant. Oversiden af Skinnerne var raat bearbejdet med et skarpt Instrument: Øxe, Mejsel eller Kniv, hvorimod Undersiden var omhyggelig glattet og paa de fleste furet paa langs af Slid. Tykkelsen varierede fra 1 til $1\frac{1}{2}$ cm. Afstanden mellem Hullerne var tilfældig, paa nogle Skinner sade de tæt ved hinanden, paa andre med en Afstand af indtil 7 cm.

Hvorledes Slæderne forøvrigt saae ud, kunde vi ikke danne os nogen Mening om, da vi hverken fandt Meder eller andre Slædedele.

Hundene, af hvilke vi fandt flere Kranier ved Bopladserne, have været forspændte paa sædvanlig grønlandsk Maade. Af Seletøiet fandt vi imidlertid kun 7 Spænder til Skagler; de 6

Fig. 5. Spænder til Hundeseler. $\frac{1}{2}$.

vare af Ben eller Renhorn, og 1 af Narhvaltand. De fleste vare temmelig klodsede og store. De havde Form som en tilspidset Ellipse og vare 6—9 cm. lange. Noget fra den spidse Ende er der et mindre Hul, i hvilket Enden af Skaglen har været fastgjort. Fra dette Hul er der ved Boring frembragt Riller eller Furer til Leje for Skaglen. I den brede Ende er der et større Hul.

Af **Konebaade** og **Kajakker** fandt vi ingen Brudstykker, naar undtages et Par tildannede Træstykker, som saae ud til at have været Spanter i en Kajak. Indirekte Bevis for, at Kajakker have været brugte, ligger imidlertid i den Omstændighed, at Eskimoerne have brugt Fuglepile, af hvilke vi fandt en Sidegren (Fig. 16). Fuglepilen kan nemlig kun bruges fra Kajak og i aabent Vand, da den vilde gaa itu ved at kastes paa Land eller paa Isen, og der ikke er nogen Line ved den, saa at den vilde gaa tabt ved at kastes fra Iskanten eller Stranden. Ligeledes fandt vi forskellige Isskrabere og Redskaber af Ben til at skrape og banke Is af Kajakker og Konebaade. (Fig. 19).

Endvidere fandt Germania-Expeditionen ved Cap Borlase Warren den større Halvdel af en Kajakaare. Denne frembyder den Mærkelighed, at den er temmelig bredbladet og minder meget om Kajakaarerne fra Point Barrow, hvor der bruges bredbladede Aarer til Kajakker og smalbladede til Konebaade¹⁾, medens det modsatte finder Sted blandt Grønlænderne.

Hvad Konebaadene angaaer, saa have disse været nødvendige, hvis Eskimoerne have drevet Hvalfangst, da de dertil nødvendige, store Harpuner ikke kunne haandteres fra Kajak, og Eskimoerne overalt til denne Fangst benytte Konebaade. Ligeledes tyde de forskellige Teltpladser, borte fra Vinterpladserne, paa Brug af Konebaade.

Til Jagt paa Landjorden har været benyttet Buer og Pile. Af Buer fandt vi kun et større Stykke samt et Par mindre Brudstykker.

Det fundne, større Stykke af en Bue (Fig. 7) bestod af eet Stykke Træ, 94^{cm.} langt. Da imidlertid den ene Ende mangler, og der paa Bagsiden er Anlæg for en Lask, kan man se, at Buen har været lavet af to Stykker, og at dens hele Længde har været c. 120^{cm.} Det manglende Stykke har været lasket og surret til det fundne, og Stykkerne have forløbet hinanden c. 50^{cm.} Fra Midten ud til Enderne har Buen været krummet som et S. Den yderste Ende danner en Slags Tap, der har tjent til Fastgjørelse af Buestrængen og af de Sener, der vare spændte paa Ryggen af Buen fra den ene Ende til den anden for at forøge dens Elasticitet og Stykke. Et lille Stykke Træ ved Siden af Tappen er gaaet af, og et nyt har været paasat med Trænegler, til hvilke Hullerne endnu sees. Gjennemsnittet af Buen er

Fig. 7. Brudstykke af en Bue. $\frac{1}{6}$.

¹⁾ Murdoch: Ethnological Results. S. 331—339.

rectangulært med afrundede Hjørner. Buen havde omtrent samme Bredde overalt, c. $3\frac{1}{2}$ cm. Materialet er en eller anden Art af Naaetræ og stammer rimeligvis fra Drivtømmer.

Buen ligner ikke de Træbuer, der ere afbildede i Boas Afhandling Side 502 og bruges af Central-Eskimoerne, thi disse Buer have kun een Krumning. Ogsaa paa Grønlands Vestkyst have Træbuer med enkelt Krumning sandsynligvis været de almindeligste, efter hvad der fremgaaer af de i Ethnografisk Museum i Kjøbenhavn opbevarede gamle Buer, saavel som af to Malerier fra 1654 og 1724, der ere ophængte samme Sted; dog have Buer af en lignende Form som den af os fundne ogsaa været brugte paa Vestkysten; et saadant Exemplar findes i ovennævnte Museum, og et andet er afbildet i Johann Andersons: «Efterretninger om Island, Grønland og Strat Davis», Side 249.

I en Afhandling af Murdoch om eskimoiske Buer i Smithsonian Report 1884, Part II, Plate III, er afbildet en Bue fra Kuskokwim Floden i Alaska, der har ganske samme Form som det før omtalte Exemplar i Ethnografisk Museum og Buen fra Scoresby Sund; kun have de to første mere skarpe Knæk, medens den sidstes Krumninger gaa jævnt og blødt over i hinanden.

Af Buepile fandt vi flere Stykker, men ingen hele. Det saae ud, som om man i Almindelighed har samlet Pileskafterne af flere Stykker Træ, der da vare forbundne ved en skraa Plat-lask og Surring. De Stykker af Pileskafter, som vi fandt, have en Diameter af c. $1\frac{1}{2}$ cm.

Af Pilespidser har der rimeligvis været anvendt tre Slags, nemlig dels smaa, trekantede Pilespidser af Skifer, dels store Pilespidser af Renhorn eller Narhvaltand og endelig smaa stumpe Pilespidser af Ben eller Renhorn.

De smaa, trekantede Pilespidser af Skifer (Fig. 8) vare meget smukt forarbejdede med Eg paa begge Sider, men uden Modhager. Sandsynligvis har Stenspidserne enten været indsat i en

Spalte i Enden af selve Pileskaftet eller ogsaa været fastgjort til et kortere Stykke Ben eller Træ, der da igjen har været for-

Fig. 8. Stenspidser til Buepile $\frac{1}{2}$.

bundet med det egentlige Pileskaft. Den sidste Maade er anvendt paa gamle Pile fra Vestkysten og af de amerikanske Eskimoer. Stenpilespidserne have sandsynligvis været brugte til Jagt paa mindre Dyr: Harer, Ræve og større Fugle, medens man til større Dyr: Bjørne, Rensdyr o.l. har brugt de større Benspidseser.

Af disse fandt vi 10 (Fig. 9). De variere i Længde fra 11—22^{cm}. En er af Narhvaltand, Resten af Renhorn. Den

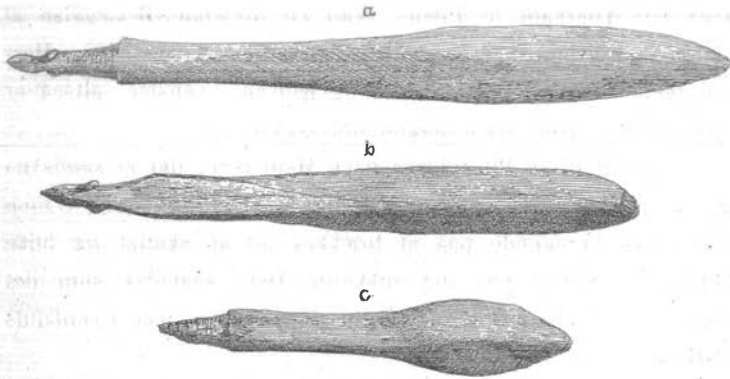

Fig. 9. Benspidseser til Buepile $\frac{1}{2}$.

største er et godt vedligeholdt Exemplar (Fig. 9 a); den hele Længde er 22^{cm}, Bladets Længde 14^{cm}, Bredde 2 $\frac{1}{2}$ ^{cm}. Paa den ene Side er Bladet fuldstændig fladt og paa den anden skjønset af til begge Sider, saa at Tværsnittet faaer Form som en flad Trekant. Bag Bladet kommer et 8^{cm} langt, 1 $\frac{1}{2}$ ^{cm} tykt, næsten cylindrisk Skaft med en tilspidset Ende til Indsætning i Pile-

skaftet. Omtrent samme Form men mindre Længde har Resten af Benspidserne. Den mindste (Fig. 9 c) har følgende Dimensioner: Længde 11^{cm}, Bladets Længde 5^{cm}, Bredde 2^{cm}. Skaftet har en Længde af 4^{cm} og ender med et lille Bryst for Pileskaftet og en 2^{cm} lang Tap.

Paa 6 af disse Pilespidser er der paa den tilspidsede, bageste Ende, som skal befæstes til Pileskaftet, udskaaret ligesom to Brudstykker af venstreskaarne Skruegjænger. De sidde diametralt modsat, og hver af dem gaaer knap en halv Omgang rundt. Saadanne Tilløb til Skruegjænger findes ogsaa paa gamle Pilespidser fra Vestkysten, undertiden to Par over hinanden og i enkelte Tilfælde endog en fuldstændig udført Skruegang paa flere Vindinger. Skruegjængerne ere saa godt som altid venstreskaarne, og det er ogsaa det, der vil falde nemmest for Haanden, naar man skal forfærdige en saadan Pil; idet man holder denne i venstre Haand og Kniven i højre med Eggen skraa paa Yderkant af Pilen. Ved en drejende Bevægelse af Pilen vil Kniven skjære en venstreskaaren Skruegang. Hvis man holder Pilen i højre Haand og Kniven i venstre, altsaa er kejthaandet, bliver Skruegangen højreskaaren.

Ingen af disse Pilespidser have Modhager; det er sandsynligt, at de ikke have siddet synderligt fast i Pileskafterne, men at de vare beregnede paa at brækkes ud af Skaftet og blive siddende i Saaret paa det anskudte Dyr, saaledes som det brugtes af Eskimoerne ved Point Barrow og paa Grønlands Vestkyst.

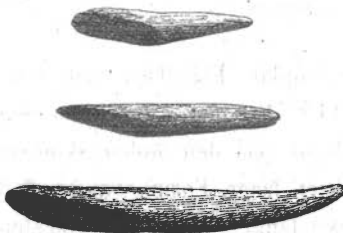

Fig. 10. Stumpe Benspidseser ¹/₂.

Af stumpe Pilespidser (Fig. 10) fandt vi 4. De bestaae af et lille Stykke tilspidset Ben eller den yderste Ende af en Rentak. Bagtil ere de skraat afskaarne og ved Knivsnit gjorte ru for at give Anlæg for en tilsvarende skraa Flade paa Pile-

skaftet, til hvilket de have været surrede. Længden var 6—9^{cm}. De stumpe Pile have rimeligvis været benyttede til at skyde mindre Fugle med.

Af øvrige Redskaber, som staa i Forbindelse med Buen og dens Forfærdigelse, fandt vi et lille Stykke tildannet Narhvaltand 9^{cm} langt, 1.1^{cm} bredt og 0.6^{cm} tykt. (Fig. 11 a). Paa Midten er det gjenneboret med et lille Hul, og i hver Ende er der dannet en lille ophøjet Kant, i den ene Ende paa Oversiden i den anden paa Undersiden.

Germania-Expeditionen afbilder (S. 603) et saadant Redskab fra den nordlige Del af Østkysten, og paa Ethnografisk Museum findes adskillige Exemplarer fra Vestkysten; det beskrives og afbildes ogsaa i Murdoch's Afhandling om Point Barrow-Eskimoerne (S. 291—294). Dette Redskab har saaledes været almindeligt blandt Eskimoerne.

Det har været brugt til at snoe og derved stramme de stærke Senestrænge, der laa paa Ryggen af Buen for at give mere Spændkraft.

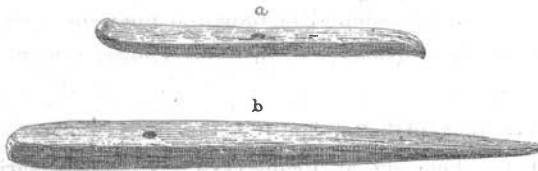

Fig. 11. Redskaber hørende til Buen. $\frac{1}{2}$. a. Snoer. b. Merlespiger.

Endvidere fandt vi et Par Benkiler af Narhvaltand, (Fig. 11 b) 15^{cm} lange med et fladt, rectangulært Gjennemsnit. 5^{cm} fra den tykke Ende er der et lille, gennemgaaende Hul. Ifølge Murdoch have disse været benyttede som en Slags Kiler eller Merlespiger til at stikke ind under de før nævnte Sener paa Ryggen af Buen, saa at man kunde faae den løse Ende af Tversurringen igjennem, naar der skulde tages Rundtørn.

Murdoch skriver Side 291, at der til hver Bue hørte et Sæt

Redskaber bestaaende af to «Snoere», et Merlespiger samt endnu et Redskab, en Slags Bennaal til Brug ved Fjerenes Befæstelse paa Pileskafterne. Dette sidste Redskab fandt vi ingen Exemplarer af.

Rævene ere vel i færreste Tilfælde blevne skudte med Bue og Pil, men derimod fortrinsvis fangne i Fælder. Af disse saae vi adskillige. **Fælderne** vare af sædvanlig eskimoisk Construction, idet de bestode af et langt, stensat Kammer, lukket i den ene Ende; for den aabne Ende ophængtes en Falddør, bestaaende af en flad Sten.

Store Fælder af samme Construction til Bjørnefangst, som ifølge Capitain Holm tidligere have været brugte paa den sydligere Del af Østkysten, saae vi ingen af i Scoresby Sund.

Til **Jagt paa Søen**, særlig fra Kajak, har været benyttet Harpuner, Lændsere og Fuglepile.

Harpunerne have været af sædvanlig Construction med et længere Træskaft, paa hvis forreste, noget bredere Ende var fastgjort en Benplade; i denne var der en Fordybning, der passede til en Tap paa Bagenden af det løse Forstykke af Ben, Renhorn eller Narhvaltand. Paa Enden af Forstykket blev paasat den egentlige Harpunspids, til hvilken Fangeremmen var befæstet.

Af selve Harpunskaftet fandt vi ingen Exemplarer, men af Forstykker tre hele og et Brudstykke. Længden varierer fra 16—22^{cm}. De tre ende bagtil med et Anlæg og en Tap (Fig. 12a), hvorimod den ene blot ender med en stump Spids (Fig. 12b). Paa denne sidste er der paa den ene Side boret to skraa Huller, som staa i Forbindelse med hinanden til Fastgjørelse, af den lille Rem, der forbandt Forstykket med Skaftet; paa de tre andre Forstykker gaa derimod Hullerne igjennem fra den ene Side til den anden.

Harpunspidser fandt vi fire Exemplarer af. De tre ere udelukkende af Ben, medens der i den fjerde (Fig. 13 c) er dannet Udsnit til Anbringelse af en Stenspids.

Harpunspidsernes Længde er 9—10^{cm}. Kun een af dem (Fig. 13 b) er forsynet med Modhage paa den ene Side, medens de andre ere uden saadanne og have en Bredde af c. 2^{cm}. I den bageste, skraat afskaarne Ende er der boret et større Hul, i hvilket Forstykkets spidse Ende kan gaae ind. Noget forligere og tværs paa Harpunspidsens Længdeaxe er boret et gennemgaaende Hul til Fastgjørelse af Fangeremmen, hvis anden Ende sad fast i Fangeblæren. Til Leje for Remmen er der dannet Furer paa langs fra Hullerne ud til den bageste Ende.

En Harpunspids (Fig. 13 d) er 12^{cm} lang og forarbejdet af Narhval- eller Hvalrøstand. I den bageste Ende er Anlæg og Tap for Harpunskaftet, medens der i den forreste er Udskjæring til Anbringelse af en Stenspids, der har været fastholdt ved en Nagle. Vor Grønlænder, Otto, mente, at den havde været benyttet til Isfangst; men det er maaske mere sandsynligt, at den har været Forstykket til en Lændser til Brug for en Dreng.

Eskimoerne ved Scoresby Sund have ogsaa benyttet Harpuner, hvis Skaft har været forsynet med et Par «Vinger» af Ben. Vi fandt ingen store, men derimod to smaa Vinger til en Legetøjsharpun (Fig. 14). Det er to smaa, fiskeformede Ben-

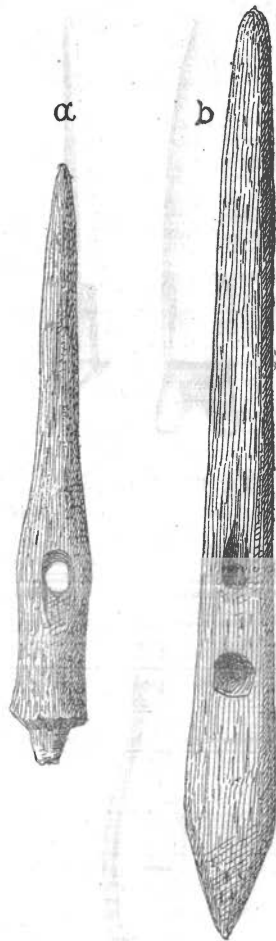

Fig. 12. Forstykker til Harpun. ¹/₂.

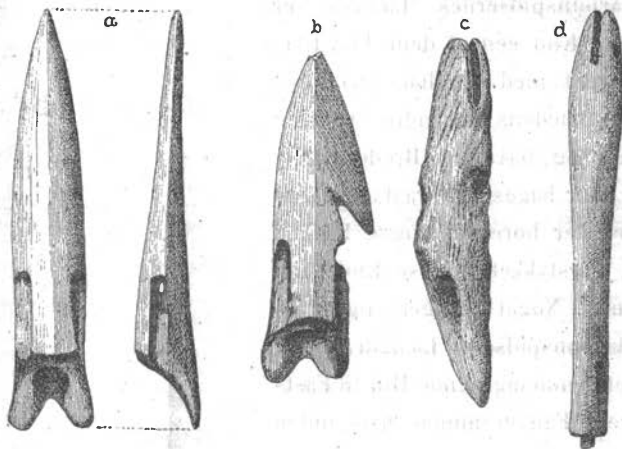

Fig. 13. Harpunspidser. $\frac{1}{2}$. a uden Modhage. b. med Modhage. c. til Spids af Sten. d. til Isfangst.

Fig. 14. Bageste Ende af en Barneharpun med Vinger. $\frac{1}{2}$.

ikke af Boas og Murdoch blandt Harpunerne fra de af dem beskrevne Eskimostammer. Det er derfor sandsynligt, at denne Form er særlig for Grønland.

Lændserne have et lignende Forstykke som Harpunerne, kun er dette ikke tilspidset i den forreste Ende, men forsynet

plader 9^{cm} lange og 2^{cm} brede, med en smallere Hals, der ved Hjælp af Træ-nagler fastgjordes paa den bageste Ende af Harpunkskftet. Omtrent paa Midten er der i hver Vinge to smaa Huller, forbundne med en Rille til Sur-ring for yderligere at holde Vingerne sammen. Vingeharpunen brugtes af de tidligere Grønlændere paa Vestkysten og er endnu i Brug saavel der som i Angmagsalik; derimod omtales den

med en fast Spids af Sten eller Ben. Vi fandt to Forstykker til Lændsere.

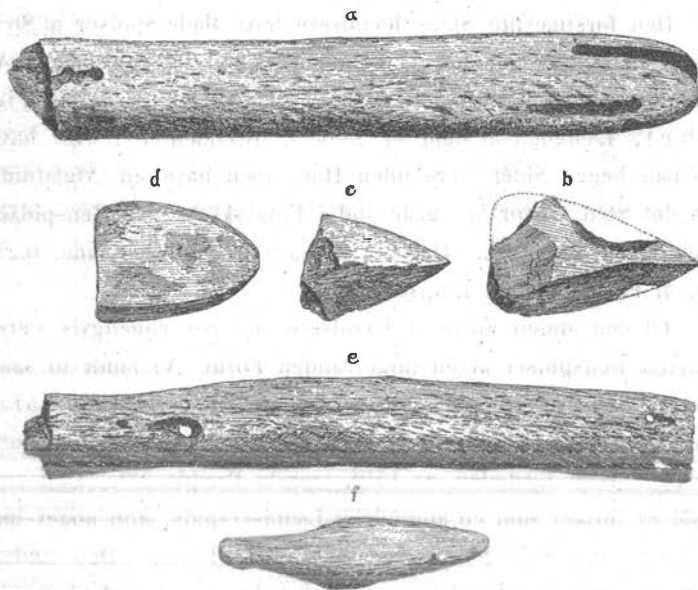

Fig. 15. a. Forstykke til Lændser. $\frac{1}{3}$. b. — c. Stenspidser til Lændser. $\frac{1}{3}$. d. Benspids til Lændser. $\frac{1}{2}$ e. Forstykke til Lændser. $\frac{1}{3}$. f. Benspids til Lændser. $\frac{1}{3}$.

Paa det ene (Fig. 15 a) er der i den forreste, afrundede Ende dannet en Udkjæring til Spidsen, som blev fastholdt ved en Nagle eller ved en Surring. Fra Naglehullet er der ved Boring frembragt ligesom et Leje til en Rem, hvis Anbringelse paa dette Sted ikke kan forklares. I den modsatte Ende er der to gennemgaaende Huller til Anbringelse af den Kobberem, der forbandt Forstykket til Skaftet. Denne Ende er skraat afskaaret med et lille Anlæg for Skaftet paa den ene Side. Forstykkets Længde er 18^{cm}, Bredde 3^{cm}, Tykkelse ved Bladet 2 $\frac{1}{2}$ ^{cm}.

Det andet Lændserforstykke (Fig. 15 e) er ikke saa smukt forarbejdet, men bestaaer af et 26^{cm} langt og 4^{cm} bredt, fladt Stykke Hvalben med Hul til Remmen og Tap i den Ende, der

var nærmest Skaftet; i den anden Ende, til hvilken Spidsen har været surret fast, er der to Huller. Mærkerne af Surringen ere meget tydelige.

Den førstnævnte Slags Lændsere have flade Spidser af Sten eller Ben af lignende Form, men større end Pilespidserne. Af saadanne Stenspidser fandt vi tre, forfærdigede af Skifer (Fig. 15 b. c.), Længden af dem er 2—6^{cm}, Bredden 3^{cm}. De have Eg paa begge Sider, ere uden Hul, men have en Afglatning paa det Sted, hvor de gaae ind i Forstykket. Af Benspidser fandt vi en (Fig. 15 d). Det var en ganske tynd Benplade, 0.2^{cm} tyk, af Form som en Ellipse.

Til den anden Form af Lændsere har der rimeligvis været benyttet Benspidser af en noget anden Form. Vi fandt to saadanne, den ene af Narhvaltand, den anden af Ben (Fig. 15 f.); kun den sidste er fuldstændig, men en Del medtaget af Forvitring. Hele Længden er 11^{cm}, største Bredde 3^{cm}. Den ene Ende er formet som en almindelig Lændserspids, kun noget hul paa den ene Side paa Grund af Benets Form. Den anden Ende er derimod tilspidset, saa at der dannes et kort Skaft, og dette er da blevet surret til Lændserens Forstykke.

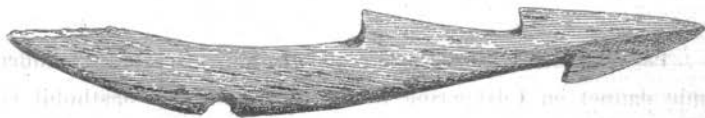

Fig. 16 Sidegren til en Fuglepil. $\frac{1}{2}$.

Af Fuglepile fandt vi kun en Sidegren og en Spids. Den første (Fig. 16) er af Hvalben, 20^{cm} lang og temmelig svær. Det Stykke, der har siddet nærmest Skaftet, er brækket af. Den har to Modhager paa Indersiden og en paa Ydersiden, hvor der ogsaa længere nede er en Fordybning til Surringen. Paa alle i Ethnografisk Museum værende Fuglepile fra Vestkysten og fra Angmagsalik ligesom paa Afbildningerne i Boas's og Murdoch's Afhandlinger er der ingen Modhager paa Ydersiden

af Fuglepilenes Sidegrene, derimod findes en saadan paa en Sidegren, der er fundet og afbildet af Germania-Expeditionen, samt paa nogle Fuglepile fra Siberien.

Spidsen til Fuglepilen dannes af den yderste Ende af en Narhvaltand, den er 17^{cm} lang og c. 1^{1/2}^{cm} tyk. Den tykke Ende er skraat afskaaren og temmelig ru for at kunne befæstes til Skaftet. Spidsen kan ogsaa have været til en Blærepil, hvis en saadan har været brugt, hvad vi imidlertid ikke fandt noget Bevis for.

Harpuner og Fuglepile have været kastede med **Kastetræ**. Af saadanne fandt vi et, der laae løst paa Marken mellem Vinterhusene ved Hekla Havn, samt et Brudstykke af et andet. Det første (Fig. 17 a) er 33^{cm} langt og forsynet med en meget smal Rende paa den ene Side til Leje for Harpunskaftet. I den nederste, brede Ende er der et Hul til Pegefingern og en Udskjæring i Kanten for Tommelfingern, desuden er der i den smalle Rende et mindre Hul, svarende til en Bentap paa Harpunskaftet. Hul til Pegefingern findes ogsaa paa ældre Kastetræer fra Vestkysten og fra Angmagsalik og bruges endnu af Eskimoerne i Amerika. Det er imidlertid ikke saa praktisk som en Udskjæring og er derfor forladt saavel af Grønlænderne paa Vestkysten som af Angmagsalikerne.

Den smalle, øvre Ende af Kastetræet fra Scoresby Sund er brækket af, men der er paa begge Sider plane, skraa Afglatninger, som have passet til et Benbeslag. I dette Benbeslag har der enten været et Hul, svarende til en anden Bentap paa Harpunskaftet, eller en skraat afskaaren Tap, der kunde gribe over et Skraaplan af Ben mellem Vingerne paa Vingeharpunen. Paa Grund af, at Renden til Harpunskaftet er saa smal, kun 1^{1/4}^{cm}, er det sandsynligt, at Kastetræet har tilhørt en Dreng.

Det andet Brudstykke af et Kastetræ (Fig. 17 b) afveg imidlertid i høj Grad fra alle Kastetræer, der ere i Brug i Grønland. Det saae ud til at være den Del af Kastetræet, som skulde holdes i Haanden, men det var usædvanligt smalt og havde paa

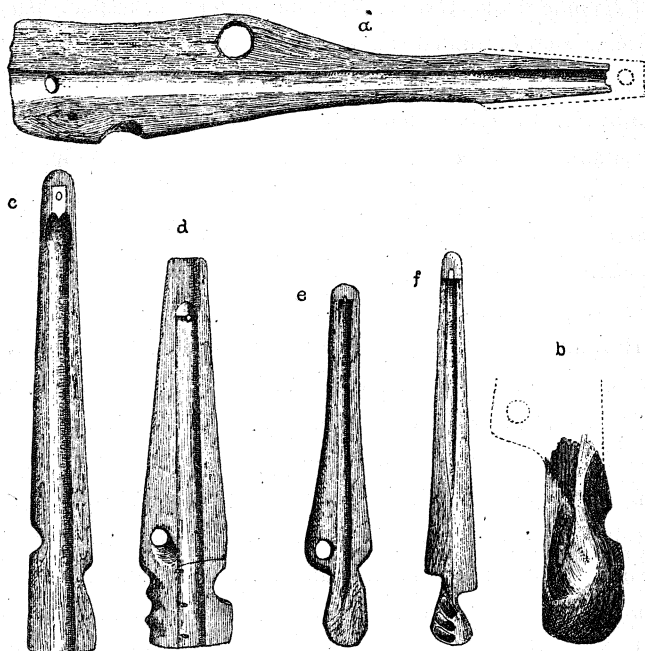

Fig. 17. a. Kastetræ til Harpun. $\frac{1}{4}$. b. Brudstykke af Kastetræ til Fuglepil. $\frac{1}{4}$. c. Kastetræ til Fuglepil fra Grønlands Vestkyst. d. Kastetræ til Fuglepil fra Cumberland Sund (Boas). e. Kastetræ til Fuglepil fra Point Barrow (Murdoch). f. Kastetræ til Fuglepil fra Alaska (Mason).

den Side, som skulde vende ind mod Fuglepilen eller Harpunen, en Hulning til Leje for Fingerspidserne, noget der ikke kan findes paa de almindelige grønlandske Kastetræer, da disse i hele deres Længde ligge an mod det Vaaben, der skal kastes.

Ved Point Barrow¹⁾ bruges der imidlertid til Fuglepilene Kastetræer, der ikke ere brede i den nedre Ende, men her have et smalt Haandtag. Dette ligger ikke i Plan med den øvrige Del af Kastetræet, men er bøjet noget i Retning ud fra Fuglepilen, saa at denne ikke kommer til at ligge an her. Derved bliver der Plads til at stikke nogle Fingre ind mellem Fuglepilen og Kastetræets Haandtag.

¹⁾ Murdoch: Ethnological Results. S. 217—218.

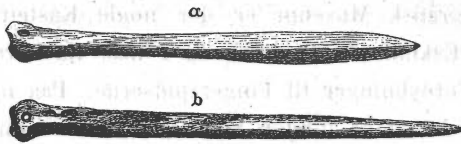
I Ethnografisk Museum er der nogle Kastetræer fra de nordvestlige Eskimoer i Amerika, og i disse Kastetræers Haandtag er der Fordybninger til Fingerspidserne. Paa nogle er der, ligesom paa det af os fundne Stykke, een stor samlet Hulning, og paa andre er der tre smaa adskilte Fordybninger hver til een Finger.

Skjøndt det i Scoresby Sund fundne Stykke er saa lille, at man ikke kan sige noget om Kastetræets øvrige Form med Sikkerhed, nærer jeg dog ingen Tvivl om, at det har havt en lignende Form som Kastetræerne fra Point Barrow, og denne Form er, saavidt mig bekjendt, hidtil aldeles ukjendt i Grønland og findes heller ikke i Brug hos Central-Eskimøerne.

De Kastetræer, som bruges af de forskjellige Eskimostammer i Amerika, have, som det fremgaaer af en Afhandling om Kastetræer af Prof. Mason¹⁾, visse meget udprægede Ejendommeligheder, som ere særegne for hver Eskimostamme. Af alle de Kastetræer, der ere afbildede i den nævnte Afhandling, er det kun Kastetræerne fra Alaska's Nordvestkyst, især Point Barrow, hvis Form passer til det af os fundne Stykke, og dette Fund er saaledes et Fingerpeg i Retning af fælles Oprindelse for de tidligere Beboere af Scoresby Sund og Point Barrow-Eskimoerne i Modsætning til Central-Eskimoerne. (Se Fig. 17.)

Der blev fundet nogle smaa, lancetformede Bennaale, hvis Bestemmelse vi ikke kunde gjøre os klar, forinden jeg saae aldeles lignende afbildede i Boas Afhandling Side 479. De ere 10—12^{cm} lange og have i den ene Ende et 1¹/₄^{cm} bredt Hoved, gjennem hvilket der er boret et lille Hul; den anden Ende er dannet som et 1^{cm} bredt, lancetformet Blad (Fig. 18a). Ifølge Boas ere disse Benredskaber **Blodpropper**, som bruges om Vinteren ved Isfangsten. Ved denne sidder nemlig Jægeren paa Vagt ved Sælens Aandehul, og naar den kommer for at aande, stikker han den med en meget lille, smalbladet Harpun

¹⁾ Smithsonian Report 1884, Part II.

Fig. 18. a.—b. Blodpropper. $\frac{1}{2}$

i Snuden. For at forhindre Blodet i at løbe ud gennem Saaret, naar Sælen er dræbt, stikkes Blodproppen derind, og Skindet surres da fast om den smalle Del lige under Proppens Hoved. Paa den ene af Propperne er der ved Boring frembragt smaa Ujævnheder til Surringen (Fig. 18 b). Blodpropper af en lignende Form, men med et Øje i den tykke Ende, bruges ogsaa af Angmagsalikerne («Medd. om Gr. X». Tvl. XV. k).

Af andre Redskaber, som nærmest hørte til en Kajak, maa endnu nævnes **Isskraberen**. Af saadanne fandt vi fire, af hvilke den ene var meget stor. De vare alle af Hvalben og havde en Form, som tidligere ogsaa var meget i Brug paa Vestkysten, men som nu er forladt, idet man er gaaet over til længere, smallere Isskrabere, i Reglen af Renhorn eller Ben. Den gamle Form, som vi fandt i Scoresby Sund, har et 6—8^{cm} bredt og

Fig. 19. Isskraber til Kajak. $\frac{1}{4}$.

15—20^{cm} langt Blad med et smallere, noget krummet Skaft, der ender med en lille Knop (Fig. 19). Skraberen er flad paa den Side, der laa ned mod Kajakken, naar den var stukket ind under Remmene, medens Oversiden er noget rundet. Den største Skraber, vi fandt, havde en Længde af 46^{cm}. Bladets Bredde var 10^{cm}, Haandtagets Længde 10^{cm}.

Vi fandt ikke noget, der kunde tyde paa, at Eskimoerne havde drevet noget egentligt Fiskeri, naar undtages et Par Brudstykker af Laxeforke, Træstænger, i hvis spaltede Ende, der var beviklet med

Hvalbard, havde været fastsurret nogle Benspidsler. Forkene benyttedes til at stikke Lax med i Elvene eller fra Isen. Aldeles lignende Redskaber bruges endnu ved Angmagsalik og af alle Eskimoer i Amerika.

Vaaben, som ikke vare beregnede til Fangst, pleje ikke at være almindelige blandt Eskimoerne; vi fandt imidlertid et Par Gjenstande, hvis Form og Størrelse tyde paa, at de havde været brugte som **Køller**.

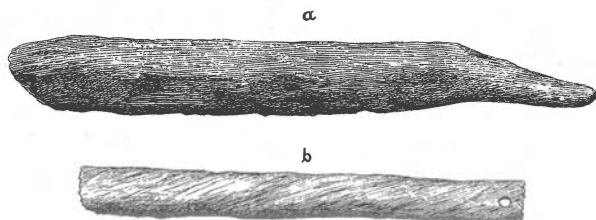

Fig. 20. Køller (?). a. af Hvalben. b. af Narhvaltand.

Den ene (Fig. 20 a) er et 49^{cm} langt, 5^{cm} bredt og 2^{cm} tykt Stykke Hvalben, hvis ene Ende, der er smallere, danner et Haandtag. Langs den ene Kant er der dannet en stump Eg. Den var meget raat forarbejdet.

Den anden (Fig. 20 b) er et 26^{cm} langt Stykke Narhvaltand, affboret ved begge Ender og med en Diameter af 4^{1/2}^{cm}. I den ene Ende er der et gennemgaaende Hul, 1^{cm} i Diameter, som passer til Anbringelse af en Haandstrop.

Begge Gjenstande falde udmærket i Haanden. I grønlandske Sagn nævnes undertiden Køller, der da i Reglen have været brugte som Mordvaaben, f. Ex. i Sagn Nr. 6 om «Uiartek og Kasagsik» i Capitain Holms Samling af Sagn og Fortællinger fra Angmagsalik.

Nogle af Mændenes Knive havde Jernblade og andre Stenblade. Af den første Slags fandt vi to, men kun i den ene af dem, (Fig. 21 a), sidder der endnu et lille Stykke halvfortæret Jern. Skafterne ere af Træ, c. 10^{cm} lange og cigarformede.

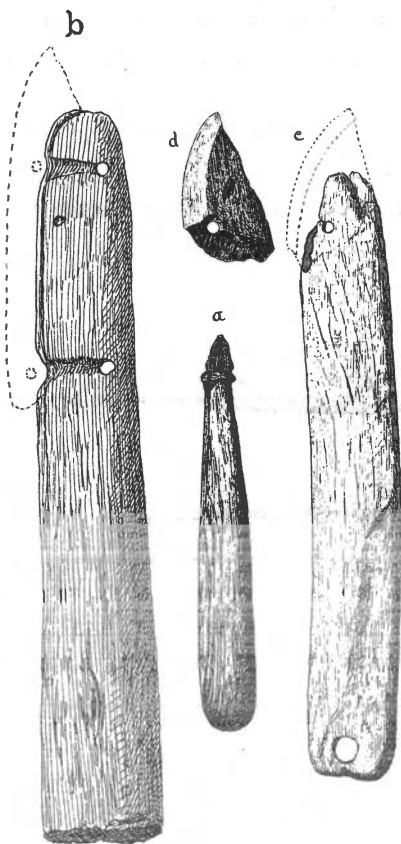

Fig. 21. a. Kniv med Jernblad. $\frac{1}{2}$. b. Knivskaft af Træ. $\frac{1}{2}$. c. Knivskaft af Ben. $\frac{1}{2}$. d. Knivblad af Sten. $\frac{1}{2}$.

Den ene Ende er afrundet, medens den anden spidser noget til og er spaltet. I Spalten har Jernbladet været indsat. Det har haft et smallere Stykke af Bredde som Skaftet. Efter at Bladet var sat paa Plads, har det været fastholdt ved en Surring. Hvilken Form, Bladet har haft, er umuligt at afgjøre, da det resterende Stykke er saa lille.

Jernet tyder ikke paa at være nikkelholdigt og er saaledes næppe af grønlandsk Oprindelse, men stammer sandsynligvis fra Som eller Jerntønde-baand, som ere komne til Landet med Vraggoods eller Drivtømmer.

Germania-Expeditionen fandt to ganske lignende Knive, af hvilke den ene manglede Bladet.

Vi fandt ingen complete Stenknive, men 1 Blad og 5 Skafter; af de sidstnævnte er det ene af Ben (Fig. 21 c), Resten af Træ (Fig. 21 b). Hele Kniven har omtrent samme Form som en Skomagerkniv. Skafterne ere 14—18^{cm} lange, brat afskaarne i den ene Ende og spaltede i den anden eller forsynede med en Udskjæring, som er lidt længere paa den Side af Knivskaftet, hvor Bladet skal sættes ind, end paa den anden. Bladet er af

Skifer og forsynet med Eg paa den ene Side (Fig. 21 d). Ryggen af Bladet blev indsat i Spalten eller Udskjæringen i Skaftet og fastholdtes her enten ved Nagler eller ved Surringer, til hvilke Huller og Fordybninger sees i Skafterne. Benskaffet har et Hul i den bageste Ende, som om det var bestemt til en Snor.

Undertiden vare Knivskafterne ogsaa dannede af to Stykker Renhorn, der vare ligedannede og bleve nittede sammen.

Foruden Knive have Eskimoerne af Værktøj haft Drillebor og Øxer, og disse Gjenstande have været benyttede saavel ved Forfærdigelsen af Vaaben og Fangstredskaber som til al anden Brug, hvor noget skulde spaltes, afskjæres eller tildannes.

Det eskimoiske **Drillebor** bestaaer som bekendt af tre Stykker: det egentlige Bor, der er en Træpind med en Spids af Sten eller Ben, et Mundstykke, der tjener til at støtte Boret og presse det ned med og endelig en Bue, med hvilken Rotationen frembringes.

Af egentlige Bor fandt vi ingen, men derimod en Del Mundstykker og Brudstykker af Buer. Til Bor har vel været benyttet dels Ben, dels Bjærgkrystal og Angmak, af hvilke Stenarter vi fandt Flækker ved nogle af Husene.

Til Mundstykker anvendtes her som endnu paa Vestkysten en af Renens Fodrodsknogler, der har en passende Form og en Fordybning, i hvilken Borets øvre Ende passer (Fig. 22 a).

Buen er et Stykke Hvalben, tildannet som en noget krummet Stok (Fig. 22 b.). Det største Stykke, vi have, er 40^{cm} langt, men er ikke fuldstændigt. I den fuldstændige Ende er der Huller til Befæstelse af Remmen.

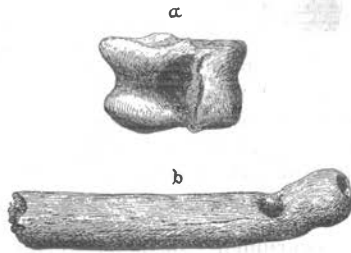

Fig. 22. a. Mundstykke til Drillebor (Renknogle). $\frac{1}{2}$. b. Brudstykke af Bue til Drillebor. $\frac{1}{2}$.

Drilleboret har været benyttet til Spaltning af Træ, Ben,

Renhorn, Narhvaltænder, idet der blev boret det ene Hul tæt ved Siden af det andet. Det har ogsaa været benyttet til at give Form, danne Render o. l. Vi fandt ved alle de undersøgte Bopladser Mængder af Knogler, Stumper af Renhorn og Narhvaltand, som havde været bearbejdede med Drillebor.

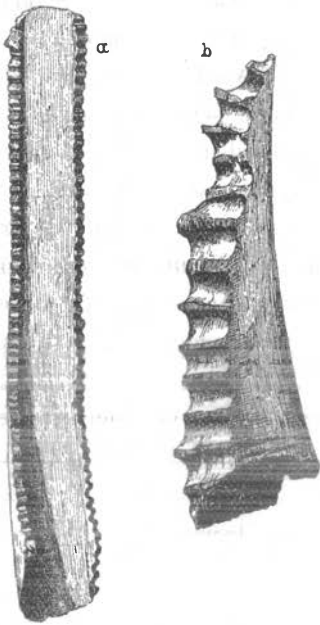

Fig. 23. a. Et Stykke Ben spaltet ved Boring, visende Borehuller af mindste Diameter. $\frac{1}{2}$. b. Et Stykke Renhorn, visende Borehuller af største Diameter samt Mærker af Øxehug. $\frac{1}{2}$.

De største Huller have en Diameter af c. 1^{cm}, de mindste af 0.2^{cm}. Ved tykkere Gjenstande maatte der bores fra begge Sider; dog kunde der fra een Side i altfald bores 3^{cm} i Dybden.

Men foruden at bruge Drilleboret have Eskimoerne i en ikke ringe Grad gjort Brug af Øxer til det grovere Arbejde, til at hugge overflødige Takker bort fra Renhornene, til den ru Tildannelse af Hvalben o. s. v. Dette fremgaaer saavel af Mærkerne af Øxehug paa de bearbejdede Affaldsstykker, som bleve fundne, saavel som ogsaa deraf, at vi fandt 5 Mellemstykker af Øxer af meget forskjellig Størrelse.

De eskimoiske Øxer (Fig. 24 d. efter Murdoch) have, ligesom Øxerne hos de fleste Folk i Stenalderperioden, bestaaet af tre Stykker, nemlig et Øxeblad af Sten, et Mellemstykke og et Skaft. Øxebladet havde Eggen paa tværs af Skaftet og var indsat i den ene Ende af Mellemstykket; i dette var der boret Huller, gennem hvilke det ved Hjælp af Remme blev surret fast til den skraat afskaarne, øverste Ende af Skaftet. Mellemstykket tjente dels til Bladets Befæstelse og

dels til at give Øxen Vægt og saaledes forøge Virkningen af Hugget.

Af de 5 Mellemstykker, som vi fandt, have de to største en Længde af 18—20^{cm} (Fig. 24 a) og bestaae af svære Stykker

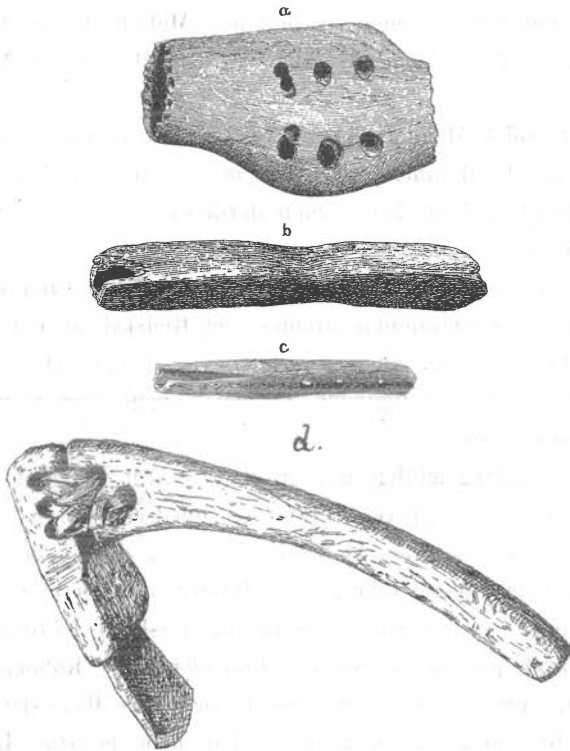

Fig. 24. a. b. c. Mellemstykker til Øxer. $\frac{1}{4}$. d. En fuldstændig, eskimoisk Øxe fra Point Barrow. $\frac{1}{4}$. (Efter Murdoch).

Hvalknogle, der ved Behandling med Bor og Øxe ere skaarne af og tildannede til den ønskede Størrelse og Form. I den ene Ende er der dannet en Fordybning, i hvilken Bladet har været indsat. Fordybningen har et næsten rectangulært Tværnsnit, c. 3 $\frac{1}{2}$ ^{cm} bredt og 1 $\frac{1}{4}$ ^{cm} højt, Dybden er 3—4^{cm}. Paa den modsatte Ende af Mellemstykket er der i to Rækker boret 6 gjennemgaaende Huller, 1^{cm} i Diameter, gennem hvilke Surrings-

remmen har gaaet. Hullerne gaae fra Oversiden til Undersiden, som er aflattet paa det Sted, hvor Skaftet skal ligge an.

Det tredie Mellemstykke (Fig. 24 b) er ikke saa svært og har en mere regelmæssig Form med et rectangulairt Tværnit og adskiller sig fra de andre ved, at der ingen Huller er til Surringsremmen, derimod er der paa Midten dannet en Udskjæring for denne, som altsaa har været taget rundt om Mellemstykket.

De to sidste Mellemstykker (Fig. 24 c) ere betydeligt mindre, og Hullerne til Remmen, af hvilke der er tre, ere ikke borede fra Overkant til Underkant, men derimod fra den ene Side til den anden.

Vi fandt hverken Øxeblade eller Skafter, men i Beretningen fra Germania-Expeditionen afbildes¹⁾ et Redskab af Træ fundet paa Østkysten, som angives «rimeligvis at være Haandgrebet til en Dolk eller et lignende Vaaben», men som vistnok er Skaftet til en Øxe.

Som Surringsmidler har Hvalbard været benyttet i stor Udstrækning dels i grovere Tykkelse, som fremkom ved at rives ud af Barderne eller ved at flække disse og dels i flettet Tilstand, idet de enkelte Fibrer eller Trevler have været revne ud fra hinanden og flettede i almindelig treslaet Fletning. Vi fandt Prøver paa begge Slags. Endvidere har Kobberem og Senetraad været anvendt som grovere og finere Bændsler.

Til Belysning og Opvarmning har man benyttet **Lamper** af den sædvanlige eskimoiske Form. Af disse fandt vi et fuldstændigt, stort Exemplar samt nogle mindre, hvis Bestemmelse rimeligvis kun har været at henlægges i Grave.

Den store Lampe (Fig. 25 a) har den almindelige Halvmaaneform med en høj, opstaaende Kant bag til, men derimod faldende fladt ud paa Forkanten, hvor Vægemosset skulde anbringes. Den er af Vegsten og omhyggeligt forarbejdet. Desværre er

¹⁾ Zweite Deutsche Nordpolarfahrt. 1. Band, zweite Abth. S. 603.

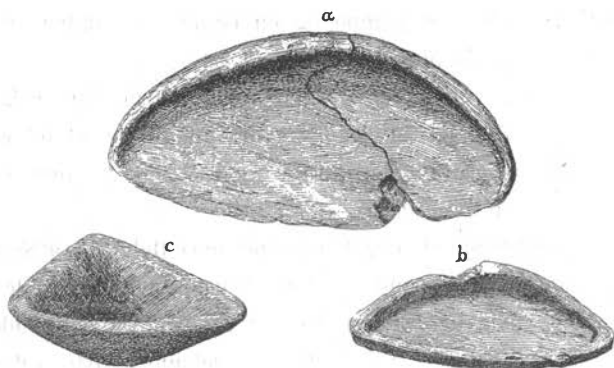

Fig. 25. a. Stor Lampe af Vegsten $\frac{1}{8}$. b. c. smaa Lamper fundne ved Grave $\frac{1}{4}$.

den gaaet i Stykker. Længden er 43^{cm}, Bredden 21^{cm}. Den opstaaende Kant bagtil er 9^{cm} høj og 2 $\frac{1}{2}$ ^{cm} tyk.

Lampen har staaet paa et Underlag af Træ (Lampefoden) af omtrent samme Form som Lampen og med en Fordybning i Midten. Dette Træunderlag stod paa 3—4 Fødder. Af selve Lampeunderlaget fandt vi kun et meget medtaget Exemplar, men af Fødder fandt vi 6—7 Stkr. Tillige fandtes flere Lampepinde, $\varnothing$: tilskaarne Træpinde, der have været benyttede til at pirre op i Mosset med for at faae det til at brænde klart.

I og ved Grave fandtes to smaa, lampelignende Stenskaale, som imidlertid ikke gjorde Indtryk af at have været benyttede som Lamper.

Den ene af disse (Fig. 25 b) er af Vegsten og er forarbejdet af et Brudstykke af en ituslaet Gryde eller større Lampe; den er 13 $\frac{1}{2}$ ^{cm} lang og 8^{cm} bred. Hullerne fra dens tidligere Benyttelse vise, at den i sin nuværende Form ikke har været brugt som Lampe.

Den anden (Fig. 25 c) er af Kalksten (Dolomit) og afviger noget fra den almindelige Lampeform, idet den er trekantet og betydelig dyb uden nogen flad Kant. Den ligner en Slags

Mellemting mellem en Lampe og en Gryde. Længden er 13^{cm}, Bredden 9^{cm} og Hulningens Dybde 2¹/₂^{cm}.

Sandsynligvis ere begge Gjenstande blevne forfærdigede i den bestemte Hensigt at lægges i Graven til en afdød Kvinde for derved at spare hendes store, gode Lampe, som maaske ikke saa let kunde erstattes.

Foruden tildannede Vegstenslamper have Beboerne af Scoresby Sund, maaske paa Grund af Mangel paa Vegsten, undertiden brugt Sten, hvis naturlige Form var saadan, at de kunde benyttes som Lamper. Vi fandt to saadanne, hvis Udseende tydelig viste, at de havde været i Brug.

Foruden at koge over Lampen have Eskimoerne ved Scoresby Sund om Sommeren i en ikke ringe Udstrækning brugt at koge i det Frie, benyttende tørre Pilegrene, Lyng og lignende til Brændsel, hvilket fremgik af de mange Ildsteder med forkullede Træstykker og Aske, som vi fandt flere Steder.

Af store Gryder fandt vi kun nogle smaa Brudstykker, 2¹/₂—3^{cm} tykke. I Hjørnerne var der Huller til Remme, i hvilke Gryderne havde været ophængte.

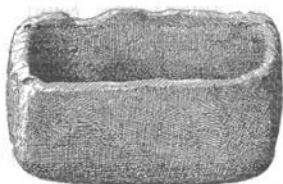

Fig. 26. Gryde af Vegsten. ¹/₄.

Derimod fandt vi to hele og et Brudstykke af Gryder med betydelig mindre Dimensioner (Fig. 26).

Længde 14—15^{cm}

Bredde 10—11^{cm}

Dybde 5^{cm}

Tykkelse 1—1¹/₄^{cm}

Disse Gryder ere for smaa, til at de kunne være benyttede i den egentlige Husholdning, da de i det Højeste kunne rumme c. 3 Pægle, og paa den anden Side ere de for store, til at have været Legetøj. Den ene af dem, som havde et lille Hul i Bunden, blev fundet i et Hus ved Hekla Havn sammen med den førømtalte store Lampe, en Træske m. m. Den anden blev funden i en Grav sammen med et Lampeskaar. Det kunde tænkes, at de have havt samme Bestemmelse som de førømtalte

smaa Lamper, nemlig at lægges i Grave, men herimod taler den omhyggelige Bearbejdelse, de have faaet, ligesom man ogsaa kan se, at de have været i Brug.

Det er imidlertid en meget udbredt, eskimoisk Skik, at en frugtsommelig Kvinde eller Barselkone ikke maa spise sammen med de øvrige Medlemmer af Familien, men at hun selv maa koge sin Mad i sin egen Gryde og spise af sin egen Skaal; nogle Steder bliver der endog bygget et særligt lille Hus eller Telt til hende, i hvilket Fødslen foregaaer, og hvor hun sammen med Barnet maa blive i nogen Tid efter Fødslen. Det er jo muligt, at de smaa Gryder have været bestemte til at benyttes af saadanne Kvinder.

I en Grav fandt vi ogsaa en lille Legetøjsgrøde (Fig. 36 h), 5^{cm} lang, 3¹/₂^{cm} bred og 0.2^{cm} tyk. Der er begyndt paa Hullerne i Hjørnerne, men de ere ikke færdige.

Ild har man skaffet sig ved de sædvanlige Fyrtojer efter samme Princip som Drilleboret, kun at man i Stedet for Mundstykket benyttede et Haandtag, der pressede den roterende Træpind ned mod Underlaget, medens man i Stedet for Buen sandsynligvis har brugt en Kobber-

rem med et Haandtag i hver Ende. Af Fyrtojets Dele fandt vi kun et Exemplar af det

Fig. 27. Haandtag til et Fyrtoj. ¹/₄.

øverste Haandtag. Det er et temmelig raat tildannet Stykke Træ, sodet, trannet og med en Fordybning til Rotationspindens øverste Ende. (Fig. 27).

Af andre Gjenstande til Brug i Husholdningen fandt vi en stor Madøse (Fig. 28 a), som laa i en Grav. Den er af Fyrretræ (Drivtømmer) og meget smukt tilskaaret. Nogle af Kanterne ere afbrækkede, men forøvrigt er den i god Stand. Øsens Længde er foroven c. 25^{cm}, den største Bredde 15^{cm} og Dybden 6³/₄^{cm}.

Fra Bagenden udgaaer et 11^{cm} langt Haandtag, forsynet

med en Hage paa Underkant, for at den kan hænge paa Kanten af Gryden uden at glide ned. Senere blev der fundet en mindre, meget defekt Madøse, samt et Brudstykke af en større, som havde fuldstændig samme Form og smukke Bearbejdelse som den førstomtalte. Jeg nærer derfor ingen Tvivl om, at de ere lavede af de Indfødte, tilmed da der paa Ethnografisk Museum findes aldeles lignende Øser fra Upernivik Distrikt paa Vestkysten. Det plane Forstykke er særligt karakteristisk.

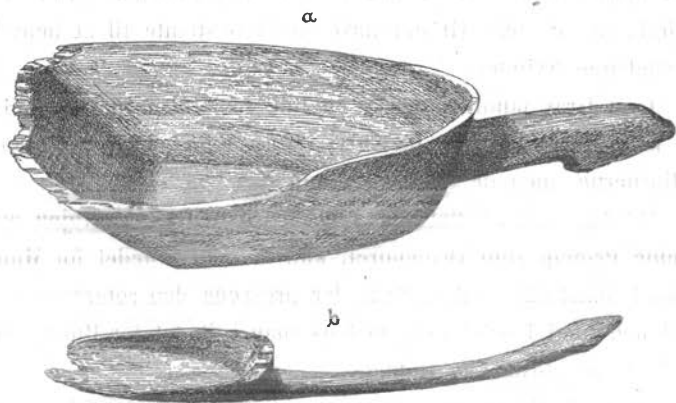

Fig. 28. a. Stor Madøse. $\frac{1}{4}$. b. Træske. $\frac{1}{2}$.

Den store Øses Dimensioner vise, at Beboerne have havt Gryder af samme betydelige Dimensioner, som ere kjendte fra Angmagsalik og fra Vestkysten.

Af Skeer fandt vi en med et temmelig fladt Blad, der oprindeligt havde været 6^{cm} langt og 3.7^{cm} bredt. Fra Bagenden udgaar et $8\frac{1}{2}^{\text{cm}}$ langt Skaft, hvis yderste Ende bøjer lidt op efter og ender med en bredere Spids. Materialet er Træ (Fig. 28 b).

Af Fruentimmerknive (Ulo'er) fandt vi 9 af Sten og 1 af Ben. Stenknivene vare lavede af graagrøn og sortgraa Skifer. De have været brugte i mange forskellige Størrelser. Den største

vi fandt, var rimeligvis gaaet itu og havde i saa Fald oprindelig havt en Længde af 20—22^{cm}. Længden langs den skjærende Kant var nu 15^{cm}, Bredden lodret paa Eggen 10^{cm} og Tykkelsen 1^{cm}. Eggen var slebet paa begge Sider, men mere paa den ene Side end paa den anden.

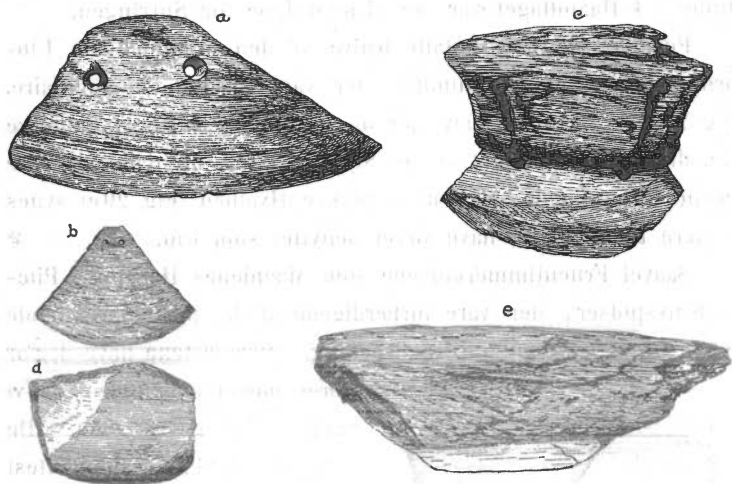

Fig. 29. a—d. Fruentimmerknive af Skifer. $\frac{1}{2}$. e. Fruentimmerkniv af Hvalben. $\frac{1}{2}$.

Den mindste Ulo (Fig. 29 b) var kun 4 $\frac{1}{2}$ ^{cm} langs med den skjærende Eg og 3.3^{cm} lodret derpaa. Den havde kun en Tykkelse af 0.2^{cm} og har rimeligvis kun været benyttet som Legetøj, da den er altfor skrøbelig til at bruges.

Knivene havde i Almindelighed den sædvanlige Uloform (Fig. 29 a) med et Par enkelte Afbigelsler. Naar Knivene vare store nok og forøvrigt egnede sig dertil, d. v. s. naar de faldt godt i Haanden, synes der ikke at være brugt noget Haandtag til dem; ialfald findes der ikke Huller i nogle af dem, medens der i de øvrige er drillet to Huller. Vi fandt een Ulo med paasiddende Haandtag (Fig. 29 c). Bladet var af sortgraa Skifer og havde oprindelig havt en Længde af c. 7^{cm}, men et Hjørne

var knækket af. Tykkelsen var 0.8cm , og Eggen var slebet lige meget paa begge Sider. Haandtaget var en Træklods, som var meget medtaget af Vejrlig og Fugtighed. I Undersiden var dannet en Rille, i hvilken Bladets Ryg var kilet ind. For at holde Bladet paa sin Plads, var der saavel i dette som i Haandtaget boret to Huller, og en Surring var lagt mellem hvert Par Huller. I Haandtaget var der skaaret Leje for Surringen.

Foruden de her omtalte Knive af den almindeligste Uloform fandt vi et Par mindre, der vare næsten rectangulaire. (Fig. 29 d). Desuden blev der ogsaa fundet Knive af en mere tilfældig Form, betinget af det Stykke Skifer, af hvilke de vare blevne forfærdigede. Ogsaa et Stykke Hvalben (Fig. 29 e) synes at være tildannet og have været benyttet som Ulo.

Saavel Fruentimmerknivene som Mændenes Harpun-, Pile- og Knivspidser, der vare forfærdigede af det forholdsvis bløde Skifer, trængte hyppigt til Skjærpning. Hvæssestene have derfor

været meget benyttede, og vi fandt adskillige af dem. De vare alle af Skifer. Som oftest har man ladet Stenen beholde sin tilfældige Form og blot glattet de værste Ujævnheder; men undertiden har man anvendt mere Umage paa dem og givet dem en bestemt aflang Form. Et Par af dem (Fig. 30) ere $8\text{--}10\text{cm}$ lange og 3cm brede.

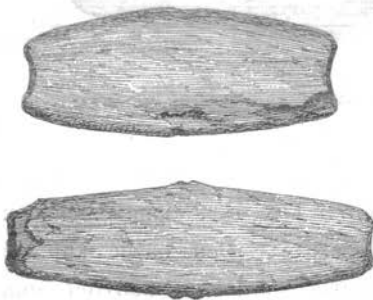

Fig. 30. Slibesten af Skifer. $\frac{1}{2}$.

I begge Ender er der en Udhuling i Kanten for at give Anlæg for Fingrene. Rimeligvis er Slibningen gaet for sig paa samme Maade som endnu bruges paa Vestkysten, nemlig, at det Redskab, der skulde slibes, blev holdt stille i venstre Haand, medens Slibestenen bevægedes med den højre. Paa Midten af de to omtalte Slibesten er der i Kanten dannet et Par For-

dybninger, som tyde paa, at Stenen, naar den ikke brugtes, blev ophængt i en Rem.

Af **Skindskrabere** fandt vi en af Flint eller Agat (Fig. 31 a). Den havde samme Form som de, der i Mængde ere fundne paa Vestkysten og endnu bruges af Eskimoerne ved Point Barrow. Skraberen har været indsat i et Træskafat af en særegen Form, der findes afbildet i Murdoch's Afhandling S. 295—297.

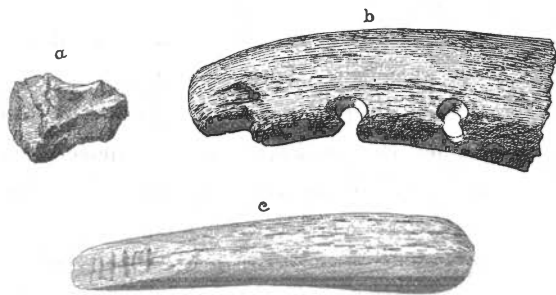

Fig. 31. a. Skindskraber af Flint. $\frac{1}{2}$. b. c. Skindskraber af Hvalben. $\frac{1}{2}$.

Desuden blev der fundet to Redskaber af Ben, som paa Grund af deres Form maa antages at være benyttede til Skindskrabning eller maaske snarere til at gjøre Skindene og Skindtøj bløde med, naar de vare blevne stive efter at have været vaade og igjen tørrede. Det ene (Fig. 31 b) har aabenbart tidligere haft en anden Bestemmelse, idet der er nogle store borede Huller i det. Det andet (Fig. 31 c) er et kileformet, fladt Stykke Hvalben, hvis tynde Ende antages at have været benyttet som Skraber, medens den tykke Ende støttede mod det indvendige af Haanden.

Synaale fandt vi ikke, men derimod et Par **Syprene** og en **Syring**.

Den ene Sypren (Fig. 32 a) er udskaaen af Ben og $7\frac{1}{2}$ cm lang. I den ene Ende er der et Hul, og det nærmeste Stykke er forsynet med 6—7 ringformede Udskjæringer. Den blev fundet i en Barnegrav.

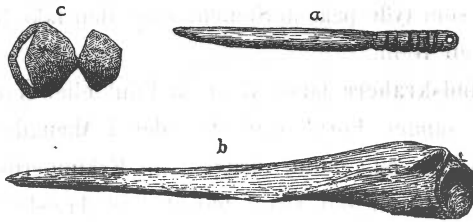

Fig. 32. a. Sypren af Ben. $\frac{1}{2}$. b. Ben, benyttet som Sypren. $\frac{1}{2}$.
c. Syring af Skind. $\frac{1}{2}$.

Den anden Sypren (Fig. 32b) er et naturligt Ben, der har været brugt i sin oprindelige Form.

Syringen (Fig. 32c) er af Sælskind, som er udskåret saaledes, at der dannes en lille Plade til Beskyttelse for Fingeren og en tynd Ring, gennem hvilken Fingeren stikkes. Ved Bagsiden af Pladen hænger en anden Plade af lignende Størrelse. Det Stykke, med hvilket disse to Plader endnu hænge sammen, er kun lille. Det er derfor muligt, at det kun er en Tilfældighed, at denne løse Plade hænger ved. Hvis Forbindelsen mellem dem var større, var der mere Sandsynlighed for, at den løse Plade var bestemt til at foldes op langs den førstnævnte og saaledes fordoble Tykkelsen og yde bedre Beskyttelse for Fingeren. Saaledes foldede eller dobbelte Syringe brugtes nemlig ved Point Barrow, medens Central-Eskimoerne og Angmagsalikerne bruge enkelte.

Af andre Gjenstande, som have været til Brug i Huset, fandt vi nogle ovale **Æskebunde** af Træ, undertiden ved Hjælp af Træplække samlede af flere Stykker. Sandsynligvis har der uden om dem været lagt et bredt Baand af Hvalbard eller Træspaan, hvis Ender have været syede sammen. Dette Baand har da dannet **Æskens Sider**. En af Bundene er 24^{cm} lang og 16—17^{cm} bred, en anden havde Dimensionerne 11^{cm} og 8^{cm}. Paa dem begge er Kanten noget skærpet, som for at passe ind i en Fals.

En anden Form for Træ-Æsker (Fig. 33), dannet ved at ud-

hule en lille Træklods, minder noget om de Træ-Æsker, der af de amerikanske Eskimoer brugtes til at opbevare Harpunspidser og lignende Sager i. Den er udvendig $8\frac{1}{2}$ cm lang og $4\frac{1}{2}$ cm bred. Et løst Laag har kunnet surres paa den ved to Surringer, til hvilke der er dannet Lejer paa Ydersiden af Æsken.

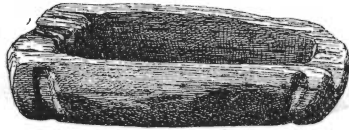

Fig. 33. Æske af Træ. $\frac{1}{2}$.

I en Grav fandt vi desuden Sidestykkerne til en lille, firkantet Trækasse, lavet af tynde Træplader, der have været forbundne med smaa Trænegler. Kassen var 14 cm lang, 8 cm bred. Ved Siden af Kassen laae en halv Snes tynde Træpinde, ikke tykkere end Tændstikker og 8 — 10 cm lange. Deres Bestemmelse og Brug have vi ikke kunnet forklare os.

Store Træbakker, Kjædfade og lignende have rimeligvis været brugte af Eskimoerne, endskjøndt vi ikke fandt nogen af de nævnte Gjenstande. Der blev nemlig fundet forskellige Benbeslag, der, i Lighed med hvad der bruges af Angmagsalikerne, have været naglede paa Kanterne af Træbakker og lignende

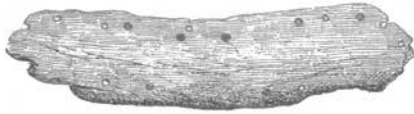
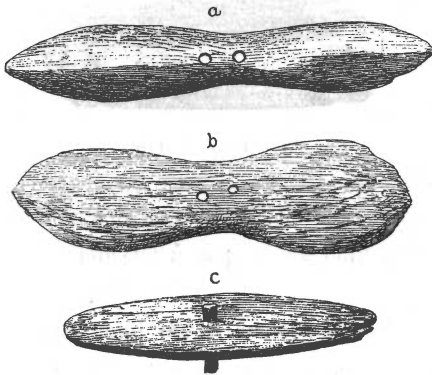

Fig. 34. Benbeslag til en Træbakke. $\frac{1}{2}$.

Gjenstande for at forhindre Træet i at flosse op. Et af disse Beslag er viist i Fig. 34. Det er svagt krummet, saa at det passer til Randen af et Kar med temmelig stor Runding. Nogle af Træneglerne, med hvilke det har været paaspigret, sidde endnu i Hullerne.

Af Legetøj brugtes to Slags «Snurrer». Den ene (Fig. 35 a og b) bestaer af et fladt Stykke Ben eller Træ, 10 — 12 cm langt, tilspidset mod begge Ender og noget sammenknebet paa Midten, hvor der er boret to gennemgaaende Huller. En Snor blev trukket gennem disse Huller, og Enderne af den knyttede sammen. Naar Snurren anbringes paa Midten af Snoren, kan man, ved

Fig. 35. Snurrer. $\frac{1}{2}$.

vexelvis at stramme og løse Snoren, faae Snurren til at gaae rundt.

Den anden Snurre (Fig. 35 c) er en oval Træskive, i hvis Midte, der er boret et Hul, hvorigjennem er stukket en Træpind, som drejes rundt med Fingrene.

Begge Slags Snurrer ere kjendte ved Point Barrow, paa Vestgrønland og i Angmagsalik, men omtales ikke

af Boas som værende i Brug blandt Central-Eskimoerne, skjøndt han udførlig beskriver deres Legetøj og Lege.

Som Legetøj, og tildels til Øvelse, have Børnene desuden benyttet næsten alle Redskaber, som de Voxne brugte, forfærdigede en miniature. Drengene havde saaledes havt smaa Harpuner, Hundeseler o. l. (Fig. 36 a. b. c. d. e. og Fig. 14). Pigerne have havt smaa Uloer, Gryder, Lamper, Skeer o. l. (Fig. 36 f. g. h. og Fig. 29 b).

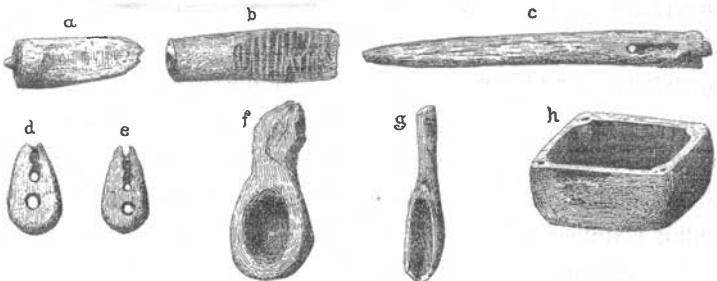

Fig. 36. Legetøj. a. b. c. Benstykker til Barneharpuner. $\frac{1}{2}$.
d. e. Miniatur-Spænder til Hundeseler. $\frac{1}{2}$. f. g. Miniatur-Skeer. $\frac{1}{2}$.
h. Miniatur-Gryde. $\frac{1}{2}$.

Vi fandt kun een Dukke, forestillende et Menneske (Fig. 37). Den er udskaaen af en lille Egetræsklods c. 10^{cm} høj. Figuren

forestiller en Mand. Kun Hoved og Hals ere udførte. Ansigtet er temmelig fladt, men Øjne, Næse og Mund ere dog antydede. Saavel Arme som Ben mangle.

Fig. 37. Trædukke. $\frac{1}{2}$.

Af Dyrefigurer fandt vi tre, der forestille Sæler. De ere alle af Træ; den største er $12\frac{1}{2}$ cm lang, den mindste 6cm. De to (Fig. 38 a) fremstille Sæler, liggende paa Ryggen, saaledes som de af Grønlænderne slæbes hjem fra Isfangst; den tredje og mindste (Fig. 36 b) ligger derimod paa Bugen. Alle ere meget tarveligt udskaarne, og skjøndt Sælens Krop som Helhed er meget correct gjengivet i de forskjellige Stillinger, ere Forlufferne slet ikke angivne og Baglufferne kun antydede paa de to af Exemplarerne, der ligge paa Ryggen. Disse ligne fuldstændig de Sælfigurer fra Point Barrow, der afbildes af Murdoch Side 401.

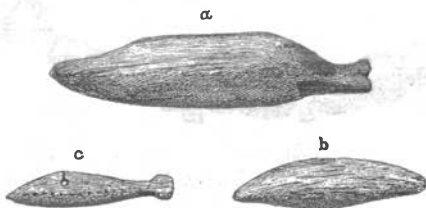

Fig. 38. a.—b. Træfigurer af Sæler. $\frac{1}{2}$. c. Udskaaen Fisk af Ben. $\frac{1}{2}$.

Endvidere blev der fundet en lille Figur forestillende en Fisk (Fig. 38 c), sandsynligvis en Lax. Den er $4\frac{3}{4}$ cm lang, udskaaen af Ben eller Narhvaltand. Paa Fiskens ene Side er anbragt en Række af 13 smaa, borede Fordybninger. Noget lignende sees paa en fiskelignende Dyrefigur fra Point Barrow (Murdoch S. 405). Fisken har et større, gennemgaaende Hul midt paa Overkant af Ryggen og har derfor rimeligvis været ophængt ved en Pose, et Synaaleskind e. l.

Af andre udskaarne Sager blev der kun fundet faa. Det eneste Stykke, som viser, at Eskimoerne undertiden anvendte lidt Umage paa at udsmykke deres Redskaber o. l., er et lille Stykke Narhvaltand (Fig. 39 a), paa hvilket der er udskaaet to ophøjede Ringe. Stykket er for fragmentarisk, til at man kan afgjøre, hvad det har været brugt til.

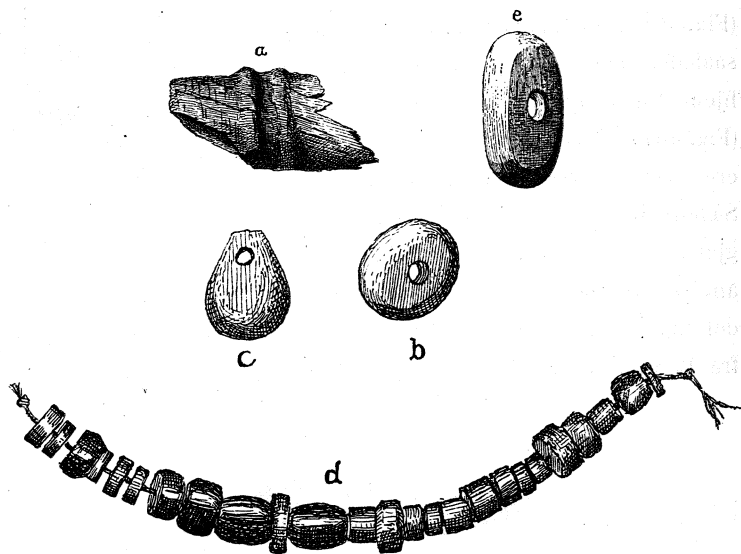

Fig. 39. a. Udskaaet Stykke Narhvaltand. $\frac{1}{2}$. b. c. Perler af Ben. $\frac{1}{2}$.
d. Perler af Skifer og Jet. $\frac{1}{1}$. e. Benprydelse til Kajak. $\frac{1}{1}$.

Fig. 39 b og c viser to Perler af Ben eller Tand. Den ene er næsten kuglerund, men slidt skjæv ved Brug. Den har et gennemgaaende Hul paa Midten. Den anden er pæreformet og har et lille Hul i den spidse Ende.

Endvidere blev der fundet 25 smaa Perler (Fig. 39 d) i en lille Gryde i et Hus ved Hekla Havn. Perlerne ere i Hovedformen cylindriske. 5 af dem ere af Jet (Brunkul) og noget større end de andre, de have en Diameter af c. 0.8^{cm} og en Længde 0.4—0.7^{cm}.

19 Perler ere af graa Skifer med en Diameter 0.6^{cm} og

have vistnok alle oprindelig havt en Længde af c. 0.4^{em}. Flere af dem ere imidlertid ved Brugen slidte tynde og skjæve. En Perle er af en rød Stenart (Rødkridt).

De fleste af Perlerne have concave Endeflader, som vanskeligt kunne tænkes fremkomne paa anden Maade, end at der mellem hver af de cylindriske Perler har siddet en kugleformet Perle af en haardere Substans, som da efterhaanden har slidt den bløde Skifer og tilpasset den efter sin Overflade.

Fig. 39 e viser en kantet, paa Undersiden flad Knap af Narhvaltand, som efter al Sandsynlighed har været anvendt paa en Kajak.

Medens Constructionen af de af os undersøgte Grave ikke afveg fra den vestgrønlandske, var der den Forskjel, at paa Vestkysten pleje Gravene i Almindelighed at ligge noget fjernet fra Husene, oppe paa smaa Fjældrygge, medens vi i Scoresby Sund fandt dem i Husenes umiddelbare Nærhed, ja undertiden mellem Husene. De nuværende Angmagsaliker kaste som Regel deres Døde i Havet, men brugte tidligere den almindelige grønlandske Begravelsesmaade.

Den almindelige eskimoiske Skik, at give den Døde nogle af sine Ejendele med sig i Graven, har ogsaa været i Brug i Scoresby Sund. I eller i Nærheden af 10 forskellige Grave fandt vi følgende Gjenstande: et Lændserforstykke, en Sypren, smaa Lamper og Gryder, en Træ-Æske, en Madøse, Pileskafter, Slædeskinner, en Isskraber o. s. v. Disse Sager laae i Almindelighed ikke i selve Stenkammeret, hvor Liget laa, men vare gjemte i Stendyngen udenom. Undertiden laae de ogsaa et Stykke derfra i en Klipperevne eller lignende Sted.

Af det foregaaende vil det fremgaae, at de tidligere Beboere af Scoresby Sund, naar de af dem brugte smaa Huse undtages, i alt Væsentligt have levet paa samme Maade som Vestgrønlænderne og Angmagsalikerne og benyttet de samme Vaaben og Redskaber; men det vil tillige sees, at de efter al Sandsyn-

lighed ikke have staaet paa saa højt et Standpunkt i Retning af Bearbejdelsen og Udsmykningen af deres Fangeredskaber og øvrige Ejendele som Angmagsalikerne.

Jeg nærer ingen Tvivl om, at Beboerne af Grønlands Østkyst ere komne dertil Nord om Landet, og jeg antager, at Angmagsalikerne først have naaet det forholdsvis høje Kulturtrin, de nu staae paa, efter at de have taget fast Ophold i Angmagsalik-Eggen, medens deres Forfædre, af hvilke nogle have beboet Husene i Scoresby Sund, have været saa optagne af den daglige Kamp for Tilværelsen, at de ikke have kunnet komme ud over det lavere Standpunkt.

Det er imidlertid ogsaa muligt, at Angmagsalikerens Forfædre, som foretog Vandrigen Nord om Grønland og ned langs Østkysten, have været en særlig talrig Eskimoflok, der hurtigt og paa et tidligt Tidspunkt har tilbagelagt Vejen langs Østkysten ned til Angmagsalik, medens Eskimoerne fra Scoresby Sund have været fattigere Individuer, der ere indvandrede senere og ikke ere naaede længere end til Scoresby Sund, og det samme kan have været Tilfælde med de af Clavering trufne Eskimoer.

Hvorvel det er umuligt at have nogen bestemt Mening herom, er jeg dog tilbøjelig til at helde til den første Anskuelse af den Grund, at der er en Del, som tyder paa, at Befolkningen fra Scoresby Sund ikke er uddøet der, men at den største Part af den er udvandret.

Hvis nemlig en saa stor Befolkning som den, der har levet i Scoresby Sund, skulde være forsvundet alene paa Grund af, at den lidt efter lidt uddøde, saa maatte man kunne vente at finde forholdsvis mange ubeskadigede og fuldstændige Redskaber og Vaaben, Kajakker, Slæder o. s. v. Vi fandt imidlertid forholdsvis faa Ting, som have været af større Værdi før de oprindelige Ejermænd, men ingen Slæder, Kajakker, hele Kajakredskaber, store Gryder o. l. Størstedelen af vore Fund bestaaer af itubrudte Slædeskiner, gamle Knive, Stumper af Redskaber,

kort sagt, mere eller mindre defekte Sager eller Ting, som af Vanvare ere bortkomne, samt af de tarvelige Redskaber, som man havde medgivet de Døde i Graven.

Kun et enkelt Tilfælde kunde tyde paa en Uddøen, nemlig Hus Nr. 2 i Gruppe XII. Her var nemlig Taget styrtet sammen ned i Huset, og i dette fandtes Underkjæben af et Menneske; men i dette Hus gjorde vi da ogsaa nogle af vore bedste Fund. Vi fandt her den store Lampe, en lille firkantet Gryde, en Ulo, en Kniv, en Skindskraber, Perler, Slibesten m. m.

Dette ene Tilfælde synes mig netop at vise Rigtigheden af den Antagelse, at hvis hele Befolkningen var forsvundet ved Uddøen, maatte vi have gjort flere større Fund.

Jeg antager derfor som det Sandsynligste, at Størsteparten af Befolkningen lidt efter lidt er rejst videré Syd paa, medtagende deres Slæder, Kajakker og øvrige gode Ejendele, og disse Folk eller deres Efterkommere have naaet Angmagsalik og den sydligere Del af Østkysten.

Nogle enkelte Familier ere maaske nok forblevne i Scoresby Sund eller komne dertil senere Nord fra, og disse ere da efterhaanden uddøde, enten fordi en enkelt Fangers Død har forarsaget Sult og Død for hele den af ham afhængige Familie, eller fordi de efterhaanden degenererede af Mangel paa Tilførsel af nyt Blod.

Hvorvel Scoresby Sund og dets indre Forgreninger en stor Del af Aaret byde gode Chancer for eskimoisk Erhverv, vil der dog være en lang Tid, nemlig fra Isen bliver tyk og dækket af Sne, til Sælerne begynde at komme paa Isen, altsaa fra December til Maj, i hvilken det vistnok vil være vanskeligt selv for en Eskimo at skaffe det fornødne Vildt til sin Families Underhold¹⁾, og denne Omstændighed i Forbindelse med den

¹⁾ Det forudsættes, at Eskimoerne her ikke have kjendt til at fange Sæler i Garn under Isen. Af Sagn Nr. 12 om Matakatak i Capitain Holm's Samling fra Angmagsalik (Medd. om Gr. X. S. 271) fremgaaer det rigtignok, at Angmagsalikernes Forfædre have brugt Sælgarn af Hvalbard;

Eskimoerne iboende Rejselyst, kan da have været Aarsagen til, at de atter ere rejste ud til Yderkysten og derfra videre Syd paa.

Hvis Angmagsalikerne og de sydligere Østlændinge stamme fra de tidligere Beboere af Scoresby Sund, maa imidlertid de sidstes Vandring Syd efter ligge langt tilbage i Tiden; thi allerede i Midten af forrige Aarhundrede omtaltes Angmagsalik af Østgrønlændere, der kom til Vestkysten, som en stor, beboet Plads, der laa højt oppe paa Østkysten.

Der er imidlertid heller ikke noget, der tyder paa, at Husene i Scoresby Sund skulde være af yngre Oprindelse. Nogle af de bedst vedligeholdte Huse, vi fandt, laae paa Renodden; men det er selvfølgelig umuligt, at angive en blot nogenlunde omtrentlig Aldersforskjel.

I arktiske Egne forandre Forholdene sig kun yderst langsomt, og, hvis Lokaliteterne egne sig dertil, kunne Hustomter, Redskaber o. l. holde sig i meget lang Tid uden at ødelægges. Naar vi i Kjødgravene fandt Spæk og paa Ildstederne Aske og Trækul, som bevisligt maatte være mere end 100 Aar gammelt, kunne disse Ting lige saa godt være endnu 100 Aar ældre eller mere. Det er, kort sagt, umuligt at bedømme Alderen af Husruinerne og de fundne Gjenstande efter Udseendet.

Det viser, hvor varsom man maa være med af saadanne Fund at slutte sig til Tiden for de Indfødtes Forekomst i arktiske Egne. Scoresby fandt ogsaa Aske og forkullet Træ ude paa Sydenden af Liverpool Kysten og sluttede deraf, at de Indfødte først for ganske nylig havde forladt Stedet, men, som man

---

men det sees tillige af Sagnet, at Garnet har været brugt om Sommeren i aabent Vand. Det blev nemlig sat tværs over Sundene inde i Fjorden, og Ejeren rejste derind i Konebaad, naar han skulde røgte det.

Ved Point Barrow bruges nu Sælgarn af Kobberem, som om Vinteren sættes under Isen og om Sommeren paa Steder med lavt Vand; men de Indfødte talte om en Tid, «for længe siden, da de ikke brugte Net, men kun fangede Sælerne med Harpun», hvilket altsaa tyder paa, at Brugen af Garnene først er blevet kjendt i en senere Tid ligesom paa Grønlands Vestkyst (Murdoch S. 250—252).

seer, kan man ikke bygge noget paa dette Vidnesbyrd. Det er muligt, at der har levet Indfødte der paa den Tid, men det er ligesaa muligt og, efter hvad jeg ovenfor har anført, mere sandsynligt, at deres Forekomst ligger betydeligt længere tilbage i Tiden.

At Tidspunktet for den egentlige Beboelse af Scoresby Sund og rimeligvis ogsaa den nordligere Del af Østkysten saaledes efter min Mening sandsynligvis ligger flere Hundrede Aar tilbage i Tiden, udelukker, som tidligere nævnt, jo ikke, at enkelte mindre Samfund ere blevne paa den omtalte Del af Kysten, medens Hovedmassen rejste Syd efter, eller at smaa Hold i senere Tider ere komne dertil fra Amerika.

Anstiller man en Sammenligning for at se, med hvilke amerikanske Eskimostammer de tidligere Beboere af Scoresby Sund have mest til fælles, da kommer man mærkværdig nok til de nordvestligste Stammer, Point Barrow-Eskimoerne. En Overeensstemmelse mellem Østgrønlændere (Angmagsaliker) og Vesteskimoer i Retning af Ornamentering og Kunstfærdighed omtales af Capitain Holm («Medd. om Gr.» X. Side 152—153).

Af de i Scoresby Sund fundne Ting er det navnlig Brudstykket af Kastetræet til Fuglepilen, der absolut peger hen til Point Barrow, endvidere Formen af den fundne Bue, den af Germania-Expeditionen fundne Kajakaare med bredt Blad og, noget mere usikkert, Snurrerne, Sælfigurerne og Syringen.

Dette synes at tyde paa, at de tidligere Eskimoer ved Scoresby Sund have længere, det vil sige indtil et senere Tidspunkt, været i Forbindelse med de nordvestlige Eskimostammer end med Central-Eskimoerne.

